

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**SCENOGRĀFIJAS ELEMENTU APGUVĒ VIZUĀLĀS
MĀKSLAS STUNDĀS 8. KLASĒ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Ieva Bogdāne**

Stud. apl. **ib11162**

Darba vadītājs: Dr. Phil., Profesors, **Vladimirs Kincāns**

RĪGA 2015

Anotācija

Diplomdarba tēma – Scenogrāfijas elementu apguve vizuālās mākslas stundās 8. klasē.

Pusaudžu vecumposms ir būtisks, veidojot skolēna attieksmju un vērtību sistēmu. Iepazīstot scenogrāfiju un apgūstot tās elementus, skolēniem ir iespēja ne tikai pilnveidot savas zināšanas un prasmes vizuālajā mākslā, bet gūt arī ieskatu teātra izrāžu veidošanas procesā, tādējādi aktualizējot interesi par teātri un kultūru kā tādu. Diplomdarba mērķis ir atklāt scenogrāfijas elementu apgūšanu vizuālās mākslas stundās kā iedvesmojošu un saistošu mācību vielas apguves bāzi, vienlaicīgi veicinot skolēnu interesi par teātri kā mākslas veidu. Autore savā darbā secinājusi, ka scenogrāfijas elementu apguve ir efektīva un saistoša skolēniem, lai apgūtu nepieciešamās zināšanas un prasmes.

Atslēgas vārdi: scenogrāfija, skatuves dizains, dekorācija, apgaismojums, kostīmi un grims, skaņa

Abstract

The theme of Diploma Thesis – Learning Elements of Scenography in Visual Art in Grade 8.

Adolescence is essential for creating a pupil attitudes and value systems. Getting to know scenography and unlocking its elements, students have the opportunity not only to improve their knowledge and skills in the visual arts, but also to gain insight of theatrical production process, thus raising the interest in theater as an art form and culture in general. Diploma aimed at detecting elements of scenography mastering in visual art classes as an inspiring and compelling teaching material base, while increasing students' interest in the theater as an art form. The author in her work concluded that the learning elements of scenography is an efficient and attractive for students to acquire the necessary knowledge and skills.

Keywords: scenography, scenic design, lighting, costumes and make-up, sound.

SATURS

IEVADS	5
1. SCENOGRĀFIJAS RAKSTUROJUMS.....	7
1.1. Teātra scenogrāfijas attīstība	10
1.2. Scenogrāfijas komponenti, elementi.....	12
1.2.1. Skatuves dekorācija	13
1.2.2. Apgaismojums	16
1.2.3. Kostīmi un grims	20
1.2.4. Audio noformējums, skaņa.....	21
2. SCENOGRĀFIJAS IZSTRĀDES PROCESS	22
2.1. Scenogrāfijas elementu savstarpēja mijiedarbība.....	24
3. TEMATA NOZĪME MĀCĪBU PROCESĀ	27
3.1. Vecumposma raksturojums	28
3.2. Mācību uzdevumu kopas izveide un raksturojums.....	31
3.3. Mācību procesa un uzdevumu kopas aprobācijas analīze un izvērtējums.....	36
REZULTĀTI UN SECINĀJUMI.....	47
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	50
PIELIKUMI	53
1. pielikums	54
2. pielikums	57
3. pielikums	61
4. pielikums	70
5. pielikums	71
6. pielikums	72
7. pielikums	73
8. pielikums	78

IEVADS

Teātra apmeklētāju skaits pēdējā laikā arvien vairāk pieaug, tomēr skolas vecuma jaunieši starp tiem ir arvien mazāk. Lai radītu skolēnu interesi par teātri kā mākslas veidu un kultūru kopumā, svarīgi ir atklāt pozitīvos un saistošos tā aspektus.

Skatītājam došanās uz teātra izrādi gandrīz vienmēr saistās ar noteiktām gaidām. Kāds ir uzticīgs tikai vienam teātrim, cits interesējas par konkrēta režisora kārtējo iestudējumu vai aktiera tēlojumu. Tomēr Latvijas teātros tie ir reti gadījumi, kad kādas konkrētas izrādes, iestudējuma apmeklējums saistāms ar scenogrāfijas aspektiem. (27) Tādēļ, aktualizējot tematu mācību uzdevumos, skolēni iepazīs un atklās nozīmīgo teātra uzveduma sastāvdaļu.

Vizuālās mākslas stundas ir veids, kā, apgūstot ar teātri saistītus elementus, veicināt skolēnu interesi par to, tādējādi attīstot dažādas nepieciešamās prasmes un zināšanas. Iekļaujot vizuālās mākslas stundu ietvaros scenogrāfijas iepazīšanu, skolēni atklās un iepazīs mākslas elementus no citādas puses, caur scenogrāfijas aspektu. Tādējādi ar to veicinot mācību vielas apguvi ar jaunu, interesantu un radošu metožu palīdzību un radot interesi par teātri kā mākslas veidu, tādējādi aktualizējot scenogrāfijas un scenogrāfu nozīmi teatrālos uzdevumos un to tapšanā.

Scenogrāfiju var asociēt ne tikai ar teātri un kulturāliem pasākumiem (to iekārtojumu), bet arī ikdienas dzīvi, kas skolēniem ļaus ieraudzīt ikdienišķas un pierastas lietas no citas puses, paskatīties uz tām savādāk – kā vide, kurā cilvēks uzturas, kā iespaidu par cilvēku ietekmē viņa apģērbs, kā mūzika palīdz attiecīgā noskaņojuma radīšanā utt.

Diplomdarba mērķis ir atklāt scenogrāfijas elementu apgūšanu vizuālās mākslas stundās kā interesantu, radošu un saistošu mācību vielas apguves bāzi, vienlaicīgi veicinot skolēnu interesi par teātri kā mākslas veidu.

Uzdevumi: lai sasniegtu izvirzīto mērķi, pirmkārt, nepieciešams iepazīt scenogrāfiju un tās raksturojošos elementus, otrkārt, apskatīt temata nozīmi mācību procesā attiecīgajam 8. klases vecumposmam, treškārt, izveidot uzdevumu kopu, izvēloties piemērotākos mācību uzdevumus un metodes, ceturtkārt, veikt uzdevumu kopas aprobācijas realizāciju, iegūtos rezultātus analizēt un izdarīt attiecīgus secinājumus, piektkārt, izdarīt secinājumus par visu darbu.

Mācību metodes, kas izmantotas temata apguvei – stāstījums, diskusija, demonstrējums, eksperiments, pētījums, analīze, individuālais un grupu darbs.

Pedagoģiskās darbības pētījuma bāze:

Divas Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas 8. klases.

Darbs sastāv no anotācijas latviešu un angļu valodā, tēmas aktualitātes pamatojuma jeb ievada, teorētiskajām daļām un pētījuma daļas, kas kopā veido trīs nodaļas ar apakšnodaļām, secinājumiem, izmantotās literatūras avotu saraksta un pielikumiem.

Pirmā nodaļa iepazīstina ar teorētisko bāzi par scenogrāfiju un tās elementiem, to raksturojošajiem aspektiem.

Otrajā nodaļā aprakstīts scenogrāfijas izveides process.

Trešajā nodaļā tiek apskatīta temata nozīme attiecīgajam skolēnu vecumposmam, uzdevumu kopas izveide un tās aprobācijas apraksts, iegūtie secinājumi, izvērtējot skolēnu rezultātus.

1. SCENOGRĀFIJAS RAKSTUROJUMS

Scenogrāfijas elementi ir mums visapkārt – tie ir neatņemama dzīves sastāvdaļa un ar tiem saskaramies ikdienā – arhitektūrā, modē, mūzikā utt.. Teātris ir sintēzes māksla un mākslinieciski pilnvērtīgs skatuves darbs var tapt, ja izrādi veido vienota *komanda* – režisors, scenogrāfs, gaismu un tērpu mākslinieks, kuri spēj vienoties gan par idejisko, gan vizuālo izrādes koptēlu. (27)

Skatītājam došanās uz teātra izrādi gandrīz vienmēr saistās ar noteiktām gaidām. Kāds ir uzticīgs tikai vienam teātrim, cits interesējas par konkrēta režisora kārtējo iestudējumu vai aktiera tēlojumu. Ir, protams, bijuši gadījumi, kad uz teātri dodas, lai redzētu scenogrāfa sniegumu, tomēr Latvijas teātros tie ir reti gadījumi. Spilgts piemērs ir Latvijas Nacionālās Operas iestudējums “Aīda”, kas raksturo scenogrāfa Ilmāra Blumberga veikumu vai Ginta Gabrāna spēles ar gaismu un spoguļiem. (27)

Jēdziens “scenogrāfija” ir izplatīts tieši Eiropā, kur ar to tiek saprasts mākslinieks, kas lielākā vai mazākā mērā nosaka scenogrāfijas elementu vizuālo aspektu, tādēļ literatūrā attiecībā uz scenogrāfiju tiek lietoti vairāki apzīmējumi. Apskatot skatuves dizainu, tekstā turpmāk tiks lietots apzīmējums “dekorācija”.

Scenogrāfija ir skatuves dizaina prakse, kur viens scenogrāfs kontrolē kombinētus dizaina elementus, lai radītu vienotu konceptu. (5, 204. lpp.)

Latviešu valodas vārdnīcā scenogrāfija tiek skaidrota kā tēlotāja mākslas veids – teātra izrādes un citu skatuves uzvedumu vizuālā tēla (dekorāciju, tērpu, apgaismojuma) veidošanas māksla, bet scenogrāfs, kā mākslinieks, kas strādā ar scenogrāfiju, veido skatuves dekorācijas. (2)

Termins “scenogrāfija” iekļauj visus elementus, kas palīdz izveidot teatrāla uzveduma atmosfēru vai noskaņu. Tā ir telpisko un vizuālo elementu savstarpēja sadarbība, kuri veido skatuves kopējo dizainu. Scenogrāfija (burtiski, *skene* gleznošana) iekļauj skatuves arhitektūru, dekorācijas (arī mehānismus, tehniku), kostīmus (iekļaujot grimu un frizūru), apgaismojumu un skaņu (audio noformējumu). Scenogrāfijai, bieži asociēta ar dizainu, ir gara un komplicēta vēsture. Tā ir laika un telpas kustība, kas darbojas kā reālās telpas ekvivalents, kurā ir iekļauta neredzamā pāreja no ārējās pasaules uz iekšējo domu un jūtu telpu. Scenogrāfija rada pati savu telpu, kurā notiek izrādes darbība. (10, 26, 28, 35)

Angļu scenogrāfe un teorētiķe Pamela Hovarda (*PamelaHoward*), raksturojot scenogrāfiju min, ka tā ir : “ telpas, teksta, izpētes, mākslas, aktieru, režisoru un skatītāju sintēze, kas sekmē oriģināla radīšanu.” (15,130.lpp)

Scenogrāfija ir trīsdimensionāla attēla faktiskā realizācija, kurā telpas arhitektūra ir neatņemama, būtiska sastāvdaļa šajā bildē. Attēls iekļauj cilvēku un objektu novietojumu un attālumu un tas, savukārt, savieno vārdu patiesumu ar otra teksta rezonansi, kas ir aiz teksta. Telpiskais attēls, kas ir uz skatuves nav tikai dekoratīvs. Tā ir iedarbīga, pārliecinoša vizuāla bilde, kas papildina uzveduma pasauli, ko režisors un aktieri rada telpā. Scenogrāfija neiekļauj runu, aktieru darbību, aktiera personiskās īpašības vai pārējās teātra zonas, piemēram, vestibulu un bāru. (10, 15)

Scenogrāfija ir attīstījusies no vēsturiskām saknēm, savienojoties antīkajam laikam (senā Grieķija un Roma) ar Renesanses ēras arhitektu idejām. Tas, galvenokārt, noticis, pateicoties teatrālām (skatuviskām) darbībām Austrumeiropā 20. gs. (28)

Teātris ir sadarbības māksla un ir grūti definēt, no kurienes kādas konkrētas vizuālas idejas nāk un kāpēc tieši tāda ir galīgā forma uzvedumā. Scenogrāfs ir cilvēks, kurš rada un sakārto vienu vai vairākus vizuālos un audio aspektus skatuves radīšanā. Vispirms ir jāiemācās lasīt vizuālos attēlus tāpat kā tiek lasīts lugas teksts, lai saprastu scenogrāfa lomu un iemaņas, kad tiek radīts attiecīgs dizains. (5, 21.lpp.)

Visās valstīs, izņemot Amerikas Savienotās valstis, scenogrāfs ir teātra skatuves dizainers, kas specializējas performances vizuālo elementu dizainēšanā, izmantojot holistisku visuma pieeju konceptualizēšanā. Turpretim Amerikā, veidojot uzvedumus, strādā nevis viens scenogrāfs, bet dizaineru grupa, kur katrs atbil par savu scenogrāfijas elementu. (34)

Scenogrāfijas metode konceptualizēšanā tika veiksmīgi adaptēta daudzās pasaules valstīs, kur tas ir bieži sastopams, ka viens dizainers ir atbildīgs par visiem izrādes dizaina elementiem. Notiekot sadarbībai ar tehniskajiem darbiniekiem. (34)

Scenogrāfs Andris Freibergs, kurš ir Latvijas Mākslas akadēmijas profesors un Latvijas Nacionālās operas galvenais mākslinieks, atzīst, ka dažādos laikos teātris maina un variē jēgu, taču pamats paliek. Tādēļ svarīga ir visa iepriekšējā un jauno tehnoloģiju sintēze. Visdažādākie dizaina objekti un instalācijas var tikt pielīdzināti scenogrāfijai un otrādi. (1,20.lpp.)

Dažādi atzīti gan ārzemju, gan latviešu mākslinieki – scenogrāfi, izskaidro scenogrāfijas būtību: producente un režisore Debora Denisone (*Deborah Dennison*): “Lai radītu labu scenogrāfiju, tas ir kas vairāk, kā tikai radīt skaistus attēlus, kur stāvēt māksliniekiem. Efektīvs skatuves dizains sasaista uzveduma ideju un režisora interpretāciju, radot dinamisku telpu, kas apgādā lugas darbību, bloķēšana un performance. Vienādi svarīgs ir tas, lai kopējais skatuves dizains dod gan skatītājiem, gan aktieriem spēcīgu un precīzu laika un vietas sajūtu” (5,4.lpp); Jozefs Svoboda (*Josef Svoboda*), čehu mākslinieks un scenogrāfs : “Scenogrāfija ir telpas, laika, kustības un gaismas savstarpēja saspēle uz

skatuves.” (15); latviešu scenogrāfs un režisors Reinis Suhanovs: “Scenogrāfija ir arī tad, kad ienāc zālē, apsēdies, kad iedegas skatuves apgaismojums, kāds sāk klepot, aktieris uznāk, parādās skaņa. Esmu pret scenogrāfiju, kura ir kā noliekams artefakts. Scenogrāfijai ir jābūt tādai, ka to bez izrādes vispār nevar uztvert. Citādi tas ir dekoratīvisms.” (30); Monika Pormale, latviešu scenogrāfe un kostīmu māksliniece: “Scenogrāfijas uzdevums - maksimāli pateikt priekšā, dot dubultu jēgu tekstam. Tā ir identificēšanās, nevis vērotāja pozīcija.” (35); viens no latviešu atzītākajiem scenogrāfiem Ilmārs Blumbergs atklāj, ka: “scenogrāfija ir telpas (vides) māksla darbībā.” (15)

Scenogrāfs vizuāli atbrīvo tekstu un stāstu, kas ir aiz tā, radot pasauli, kurā acis redz to, ko ausis nedzird. Teksta rezonanses tiek vizualizētas caur fragmentiem un atmiņām, kas atbalsojas skatītāju zemapziņā, drīzāk ierosinot nekā ilustrējot vārdus. Uzvedums pārsniedz ģeogrāfiskas robežas, un ir novērtēts un saprasts gan tā oriģinālajā valodā, gan tulkojumā, un pieder nevis tautai, bet publikai, skatītājiem. Scenogrāfam ir milzīga atbildība, radot svaigu vīziju un dzīvi tekstam, lai drāma tiek izbaudīta kā dzīva mūsdienīga (vienlaicīga) māksla nevis kā muzeja eksponāts. (15, 33.lpp)

Scenogrāfija palīdz izstāstīt stāstu, veicinot režisora izrādes vīzijas attīstīšanu. Tās elementi var palīdzēt radīt noskaņu un atmosfēru, auditorijai ļaut saprast par ko būs izrāde, kur un kad noris tās darbība utt. (33)

Scenogrāfija ir izmeklēšanas (meklēšanas) forma. Tā ir attieksme, nevis metode, ko var iemācīties un tad praktizēt. Scenogrāfijai ir noteiktas kārtības plāns. Tas attiecas uz sevi ar formu visfundamentālākajā sajūtā. Idejas pašā būtībā var palikt tādas pašas, tomēr forma, stils un to detaļas var mainīties. Jebkurā brīdī viena ideja var ieņemt dažādu formu starp dažādām kultūrām. (20, 21)

Skatoties uz instrumentu un materiālu izgudrošanu (attīstību), var saskatīt piemērus izmaiņās. Dizains, kurš pieder pie kādas kategorijas, kurš atbalsta izdzīvošanu spēcīgu sajūtu izdoma. Dizains, kurš izceļas, to izdara, jo ir savā laikā visefektīvākais. Ievēro arhitektuālo māju materiālus, mājsaimniecības ierīces, apģērbu, lāzerus un datorus. (20, 21)

Dabiskais dizains atspoguļo: ritmu, dažādību, līdzsvaru un formu. Tas ir parādīts caur: Līniju, tekstūru, krāsu, vērtību, formu. Formas kategorijas: dabiskā, abstraktā, biomorfiskā vai bez mērķīga, ģeometriskā. (20, 21)

Latviešu scenogrāfs Reinis Suhanovs min, ka galu galā, veidojot scenogrāfiju: ”atmosfēra ir svarīgāka par bildi. Reizēm to nav viegli nokontrolēt un ir kārdinājums iziet uz bildi. Jo atmosfēru ieaut ir grūti. Bet tieši atmosfēra ir tā, kas palīdz noticēt.” (30)

1.1. Teātra scenogrāfijas attīstība

Scenogrāfijas būtība ir attīstījusies no vēsturiskām saknēm, savienojoties klasiskajiem senajiem laikiem jeb antīkajam laikam ar renesanses ēras arhitektu idejām. Tās rašanās tiek saistīta gan ar dekorāciju gleznošanu, gan arhitektūras perspektīvas zīmēšanu. Scenogrāfijas pirmsākumi rodami jau izsenis, ar skatuves un kostīmu dizaina pielietošanu teātrā uzvedumos. Scenogrāfijas jēdziena izveide, galvenokārt, saistāma ar skatuviskām darbībām Austrumeiropā 20. gs., kad viens mākslinieks – scenogrāfs, veidojis skatuves dizainu, pielietojot scenogrāfijas elementus. (18, 28) Tehnoloģiskās attīstības dēļ, mūsdienās kā nozīmīgi scenogrāfijas elementi tiek pielietoti arī apgaismojums un skaņa.

Teātrim profanizējoties, scenogrāfija aprobežojās ar darbības vietas ierādīšanu. 20. gadsimts scenogrāfiju atgriezta lielajā sistēmā, kur, izmantojot konceptuālisma paplašināto diskursu, sastopas literatūra, arhitektūra, māksla, mūzika... (35)

Kaut arī termins “scenogrāfija” ir radies salīdzinoši nesen – 20 gs.-, tomēr tai ir gara un plaša vēsture un ģeoloģija. (28) Senajos (grieķu, romiešu, viduslaiku and Elizabetes periodi) laikos kā dekorācija tika izmantota teātra aizmugures siena. Reizēm, īpaši viduslaiku uzvedumos, tika izmantoti atsevišķi scenogrāfiski – dekoratīvi elementi. Parasti teātrāajos uzvedumos darbības ainas vieta bija skaidri definēta (piemēram, to pieminēja aktieris), vai tā vispār nebija nozīmīga. (36)

Itāļu arhitekts Marks Vitrūvijs (*Marcus Vitruvius Pollio*) jau pirmajā gadsimtā pirms Kristus savā grāmatā *De Architectura* (šobrīd zināma kā “10 grāmatas par arhitektūru”) runāja par skatuves dizainu. Viņš rakstīja par to, kā arhitekti iecerēja antīkajos laikos celtos Grieķu un Romiešu teātrus kā vietas, kur rīkot publiskas asamblejas un vizuālas performances. Jau izsenis teātra dizains ar arhitektūru ir veidojuši īpašas attiecības. (28)

Scenogrāfijas atdalīšana no arhitektūras ir moderns jēdziens. Jau vēsturiski notika specializācija vairākās dizaina jomās, tās bija starpdisciplināras. Itāļu renesanses arhitekts un gleznotājs Baldasārs Peruzi (*Baldassare Peruzzi*) un arhitekts Sebastiano Serlio (*Sebastiano Serlio*), agrāko teātru un to skatuvju projektētāji, zināšanas bija ieguvuši studējot arhitektūru. Arī pazīstamākais 16. gs. vēlās renesanses arhitekts un teorētiķis Andrea Palladio (*Andrea Palladio*) projektēja Olimpijas teātri (*Teatro Olimpico*) Vičencā un tā patstāvīgo skatuvi. Inīgo Džouns (*Inigo Jones*), angļu arhitekts un nozīmīgākais scenogrāfijas aizsācējs Anglijā, veidoja skatuves iekārtojumu 18. gs., pārceļot perspektīves idejas uz Anglijas teātri, kuras bija apguvis Itālijā, to pašu Vācijā izdarīja Džozefs Furtenbaks (*Joseph Furtenbach*). Itāļu dizaina klans no Galli da Bibienas (*Galli da Bibiena*) ģimenes plaši strādāja scenogrāfijā daudzās nozīmīgās Eiropas tiesu un valsts teātros, popularizējot to, ko šobrīd dēvē par teātri

l'italiene. Visiem iepriekš minētajiem māksliniekiem bija nozīmīgas priekšzināšanas arhitektūrā. (28, 36)

Apgaismojums un skaņa kā mākslas formas vēsturē attīstījušās lēni. Tehnoloģisko sasniegumu dēļ, pēdējos divos gadsimtos noticis straujš to uzplaukums. Kādreiz lielākā daļa teātru dienas laikā atradās ārā, tāpēc sākumā apgaismojums nebija nepieciešams. Laikam ejot un teātriem pārvietojoties uz iekštelpām, lai izgaismotu skatuvi tika lietotas sveces un eļļas lampas. Tehnoloģiju attīstība radīja pieprasījumu pēc apgaismojuma funkcijām. (5, 28) Arī skaņa jau izsenis bieži bijusi lietota dažādos iestudējumos, lai radītu tādus vienkāršus efektus kā pērkons un lietus. Jaunākās inovācijas audio tehnoloģijās ļauj skaņai ieņemt arvien aktīvāku lomu performancēs. Mūsdienās skatītāji nākot uz teātri sagaida, ka skaņa būs tikpat niansēti un sarežģīti izstrādāta kā skatuve, kostīmi un gaismas. (5,159.lpp.)

1. 2. Scenogrāfijas komponenti, elementi

Saskaņā ar amerikāņu teātra teorista Roberta Koena (*Robert Cohen*) ideju: scenogrāfijas mērķis ir “pārveidot kaut ko, lai tas būtu redzams skatītājiem, kā kaut kas cits.” (33) Scenogrāfs, pārējie mākslinieki un tehniskie darbinieki, kas piedalās izrādes tapšanā, atdzīvina un veido vizuālos un audio elementus, kuri rada attiecīgu teātra pieredzi. Scenogrāfija ietver dekorācijas, apgaismojumu, kostīmus, skaņu, grīmu un matu sakārtojumu, rekvizītus un specefektus. Bez scenogrāfu mākslinieciskā redzējuma, vīzijas un tehniskā personāla, teātra pieredze būtu tālu no tās, kāda tā ir. (33)

Scenogrāfijas elementi ir kā vienots mehānisms. Katrs no tām pati par sevi nedod daudz, bet, kad tās tiek kombinētas pareizā veidā, tās izveido veiksmīgu uzvedumu. Scenogrāfija sastāv no dekorācijas, apgaismojuma, kostīmiem un tērpiem, audio noformējuma. (10)

Kad skatītāji skatās uz telpu, kas atrodas uz skatuves - dekorācijām, kostīmiem un krāsām - tiek nolasīta šo vizuālo komponentu kārtība, stāsts, ko tie atklāj. Tādi elementi kā līnija, veids un forma, izmērs, pozīcija, krāsa, tekstūra un telpa, var tikt uztverti kā lietas, kas veido skatuves kopskatu, kostīmus, gaismas un skaņas dizainu. Un principi kā balanss, gradācija, atkārtojums, kontrasts, harmonija un vienotība var tikt uztverta kā veids, kādā dizainers lieto kopējā scenogrāfijas elementus teatrālā uzvedumā. Tas, kā scenogrāfs pielieto šos principus, lielā mērā nosaka, cik veiksmīgi tiks izveidots mākslas darbs. (5, 48 lpp.)

1.2.1. Skatuves dekorācija

Literatūrā attiecībā uz scenogrāfiju tiek lietoti vairāki apzīmējumi, tādēļ, runājot par skatuves dizainu, tekstā turpmāk tiks lietots, minēts apzīmējums “dekorācija”.

Scenogrāfs rada telpu, kas tiek definēta, kad aktieri ar darbību to apdzīvo. Radot vidi, scenogrāfam ir arī jāattīsta dizaina koncepts ar centrālu dizaina metaforu, lai atšķirtu reālismu no nereālā, noteiktu laiku un vietu, toni un stilu, koordinējot tos ar citiem elementiem un saprotot, kā skatuves vieta tiks praktiski lietota. (5,4.lpp)

Dekorācijas vai darbības vietas apdare. Dekorācijas var būt diapazonā no ļoti stilizētām un simboliskām (piemēram, viens pats zars reprezentē “mežu”) līdz pilnīgi iluzioristiskām (reālistiski izveidota meža aina, kur attēlots katrs krūms). Tās var būt trīsdimensionālas divu dimensiju gleznu imitācijas, kā bieži izmantots agrā modernisma un neoklasicisma dekorācijās, vai arī tās var izvēlēties uzsverot, izceļot skatuves telpas trīsdimensionalitāti, kā šveiciešu scenogrāfa un arhitekta Ādolfā Appias (*Adolph Appia*) dizainā. Dažas scenogrāfijas saglabājas viscaur vienveidīgas, kamēr citas mainās vairākkārt. (10) Skatuves mehānismi ir trešais elements. Tie bieži tiek izmantoti, lai ātri mainītu, pārveidotu dekorācijas, ļaujot vairāk vai mazāk nepārtrauktu performanci. Skatuves mehānismi var arī tikt izmantoti, lai pārkāptu arhitektūras un dekorāciju uzliktos ierobežojumus.(10)

Scenogrāfi lieto pamata principus un dizaina elementus, iekļaujot līnijas, masas, formas, izmēra, pozīcijas, krāsas, tekstūras raksturojumu un funkcijas, kā arī kompozīcijas principus tādus kā vienotība, harmonija, kontrasts, variācija, balanss un proporcija, lai sakārtotu skatuves telpu un radītu izrādes pasauli. (5, 73. Lpp)

Scenogrāfijas dizaina elementu un principu apguve dod attiecīgo vārdu krājumu un izpratni, lai runātu par scenogrāfiju saistībā ar scenogrāfiju kā efektīvu, estētisku vai vizuāli mākslu. (29)

Šie elementi attiecas uz vizuālajiem aspektiem, ko redz dekorāciju dizainā : līnija, forma, krāsa, tekstūra, telpa un proporcija. Elementiem var būt pakārtotie elementi – dizaina principi. Tie ir jēdzieni, kas rada attiecības starp elementiem un dizainu un vienam ar otru, kā arī veido kopējo kompozīciju. (29)

Līnija ir lineāra zīme uz lapas vai ekrāna, kas izveidota ar instrumentu, piemēram, otu, zīmuli, pildspalvu vai “peli”; līnija ir arī divu formu satikšanās vieta. Skatuves dizainā “līnija” var atsaukties uz kontūru kopumā. Skatuves struktūra pret lielu sienu lineāro efektu, kā skatuves gleznošanas rezultāts. Līnijām ir virziens: vertikāls, horizontāls, slīps. Virziens raisa emocijas: slīpas un robainas (zig-zag) līnijas nozīmē rīcību, briesmas, kaut ko negaidāmu. Līnija rada formu. (29)

Forma. Jebkura patstāvīga zona ar noteiktu veidu vai kontūru. Formai ir izmērs, kas var nozīmēt svarīgumu vai nenozīmīgumu, spēku vai vājumu. Krāsaina forma uz balta fona pati par sevi ir pozitīva forma, kas rada negatīvu formu (fonā). (29)

Krāsa. Dizaina principi organizē šos redzamos elementus, lai radītu efektīvu kompozīciju. Tie iekļauj līdzsvaru, vienotību, dažādību, harmoniju, kustību, ritmu un uzsvaru. (29)

Līdzsvars ir vienlīdzīgs attiecību stāvoklis, stabilitātes sajūta, kad svars tiek sadalīts vienādi abpus vertikālajai asij, patīkams daļu izkārtojums kopumā. Ir dažādu veidu balanss – simetriskais, kur katra no līdzsvara pusēm ir otras spoguļattēls. Asimetriskais līdzsvars, kur līdzsvara sajūta tiek panākta ar rūpīgu elementu plānošanu – trīs mazi objekti vienā pusē var tikt sakārtoti, lai balansētu vienu lielu objektu otrā. Radiālais līdzsvars, kur dizaina elementi virpuļo ārā no centrālajām asīm (zvaigzne, eksplozija). (29)

Vienotība. Vienotības sajūta mākslas darbā. Sajūta, ka dizaina komponenti vai objekti sader kopā. To var panākt, novietojot komponentus cieši kopā (tuvums), kuru atkārtotā vai plūduma sajūtas veidošana, vada skatienu no viena darba aspekta uz otru, lietojot līniju, virzienu vai krāsu. (29)

Dažādība ir dažādu krāsu, formu, veidu utt. izmantojums, lai radītu interesi un izvairītos no vienmuļības. To var sasniegt, variējot aspektus par šo pašu tēmu. (29)

Harmonija – noteiktas kārtības vai atsevišķu daļu saspēles sajūta kopumā. Piemēram, krāsu harmonija gleznā. (29)

Kustība ir sajūta, ka statiskie elementi uz lapas vai plaknē var šķist kustībā, iespējams tāpēc, ka cilvēka smadzenes saprot šo kustību, kas drīzumā notiks vai jau noris. (29)

Ritms. Ir sajūta, ka skatiens tiek pārņemts no vienas dizaina vai gleznas daļas uz citu. Tas var notikt, strauji izmantojot robainas līnijas, pēkšņas krāsas vai formas maiņas vai plūstošā apļveidā. Arī dizaina elementu atkārtotā veicināšana ritma izjūtu un noskaņu (mierīgs pret bīstamu). (29)

Uzsvars – sajūta, ka uzmanība tiek vērsta uz konkrētu vietu – uzmanības centru. To nodrošina skala: lielāks objekts dominē pār mazākiem objektiem; krāsa: spilgtāka krāsa piesaista uzmanību vairāk, ir redzamāka pār mazāk spilgtākām; kontrasts: melnā un baltā pretstatījums, tumšigaišās atšķirības; novietojums: objekts, kas novietots priekšplānā vai centrā, dominē, to pašu efektu rada tāds objekts, kas novietots izolēts no citiem objektiem. (29)

Krāsa un kompozīcija ir pamats scenogrāfijas mākslā. Pēc teksta izpētes un darbības vietas izziņāšanas, nākamais izaicinājums ir sakomponēt un izkrāsot spēles telpu ar figūrām un formām, radot vizuālu ietērpumu priekšnesumam. Viss uz skatuves – nostiprināts vai

pārvietojams – ir daļa no kinētiskās kompozīcijas. Izrādei attīstoties, kompozīcijas integrēšana ar krāsu ļauj māksliniekam skatītāja acis pievērst katras ainas fokusa punktiem. Lai radītu kompozicionālu gandarījumu, scenogrāfam telpa ir gan jāredz, gan jājūt, kļūstot par telpas meistarū, tā dod brīvību eksperimentēt ar izmēru un krāsu. Skatītājs redz caur mākslinieka acīm, kas ir iekļauts, lai izstāstītu stāstu un iedomātos to, kas ir izrietošs. (15, 51.lpp)

Objektiem un elementiem, lai tie tiktu nolasīti, jābūt novietotiem attiecībā pret telpu un vienam otru, lai būtu daiļrunība un jēga. Tad tie runā viens ar otru pāri tukšai telpai. Veids, kā attēls ir novietots, transformē realitāti mākslā. Skatuves kompozīcijā objekts ir kas vairāk kā burtiskais (pats par sevi). Tas kļūst par emblēmu apslēptajai lugas pasaulei, dažreiz tas atrodas aiz mugurē, bet atbalsta aktiera vārdus. (15,51.lpp)

Pēc amerikāņu scenogrāfa Džona Lī Bītijs (*John Lee Beatty*) domām, labs scenogrāfijas dizains ir tāds, kad “tu galu galā instinktīvi nodrošini pienācīgu telpu izrādei” (12, 17.lpp).

1.2.2. Apgaismojums

Izrādes pasaule vispirms tiek organizēta telpiski, tad tiek nodefinēti tēli, un visbeidzot apgaismojums atklāj šīs īpašības caur gaismu. Tas tiek pielietots, lai atklātu objektu vai vidi.(5)

Apgaismojuma dizains cildina visu iesaistītos elementus un veido to ietvaru. Tas pastiprina publikas fokusu uz aktieriem vai kādu būtisku skatuves daļu. Apgaismojums iegremdē skatuvi un stāstu aizraujošā noskaņā un atmosfērā – kas var ļoti veikli tikt nomainīta – vienkārši pārslēdzot attiecīgo slēdzi. Būtībā nav neviena tāda efekta vai noskaņas, kuru nevarētu veikli radīt ar moderno aprīkojumu. (17)

Skatuves apgaismojumam ir trīs būtiskākās funkcijas: atklāt, padarīt skaidri redzamu aktieri, lai viņa izteiksmes un emocijas skatītājiem būtu viegli nolasāmas, lai dotu aktieriem un darbībai atbilstoši dramatisku izskatu caur lugas noskaņu un vidi. Kā apgaismojuma funkcija ir papildināt un izcelt skatuves kopējo noformējumu (piemēram, dekorācijas) un kostīmus. (17)

Scenogrāfs kopā ar gaismošanas tehnikiem kombinē un modificē, pārveido regulējamās gaismas īpašības, lai radītu daudzveidīgas gaismas funkcijas. Svarīga ir redzamība. Vai tā ir, lai radītu spožu vidi vai, lai atlasītu to, kas ir jāredz skatītājam, gaisma tiek lietota dramatiskam efektam. Piemēram, gaismas leņķis objektu var sapludināt ar vidi vai tieši otrādi – izcelt to. Gaisma var palīdzēt attīstīt ainu (darbības vietu, skatu, notikumu), attēlojot dienas laiku, daļu, gadalaiku un ģeogrāfisko lokāciju. Šie aspekti savienos vidi un dekorācijas ar kostīmiem un skaņu, lai radītu saliedētu veidolu, radot izrādes kopējo pasauli. (5, 129.lpp)

Apgaismojuma mākslinieki pielieto gaismas elementus un principus, lai skulpturētu vidi un cilvēka formu. Pamata principi un elementi gaismas dizainā iekļauj redzamību, naturālismu, motivāciju, kompozīciju, atmosfēru un gaismas īpašības. Tiek lietota kompozīcija, līnija un forma, intensitāte, krāsa, sadale un kustība, mobilizējot fiziskās gaismas īpašības un to psiholoģisko aspektu uz cilvēkiem. Gaismas dizaineru izgaismošanas metodes līdzsvaro redzamību un noskaņojumu, kas atspoguļots caur skatuves dizainu un kostīmiem, savienojot visus uzveduma elementus. Vide pati par sevi un elementu krāsas ir gaismas definētas, kā arī dekorāciju un kostīmu krāsas un tekstūras “atdzīvojas” zem gaismas. Gaismas dizaineri ir tie, kas izvēlas, kuras gaismas lietot, nosaka estētisko un gaismas pozīcijas, kas iepriekš saskaņots ar dizaina komandu un režisoru. (5, 126. Lpp.)

Scenogrāfs Džulzs Fišers (*Jules Fisher*) min: “Izgaismošanā scenogrāfa un režisora nolūks ir nogādāt skatītāju pašos tēlu pirmsākumos, likt viņiem just to, ko jūt tēls. Mēs

izmantojam četras gaismas īpašības – intensitāti, krāsu, formu un kustību – lai ļautu šai maģijai notikt. Lai skatītājiem iedotu dienas daļu, tuksneša karstuma izjūtu, jūras miglu, krēslas romantiku, pilsētu naktī, vientulību, naturālus interjērus vai fantastiskas vides, tukša skatuve, kas “peldas” nereālistiskā, bet klaustrofobiskā krāsas stimulā vai miljons citos apstākļos, kuros vizuālā tēlainība aizgādās jūs poētiskā valstībā. Ne vieta, ne laiks vai emocijas ir ārpus gaismas dizainera iztēles. Tā ir daļa no mākslas maģijas.” (5, 126. Lpp.)

Viens no scenogrāfijas, kādu to pazīst mūsdienās, aizsācējiem, arhitekts, scenogrāfs šveicietis Ādolfs Appia (*Adolph Appia*) ir minējis, ka gaisma ir atslēga visu vizuālo elementu saplūšanai vienotā veselumā. Viņš aprakstīja trīs skatuves gaismu tipus: izkļiedēta gaisma, kura ir galvenā skatuves telpā, radošā gaisma, kura savieno gaišākās vietas un ēnas uz skatuves, un gleznotā gaisma, kuras gaišākās vietas un ēnas ir uzgleznotas uz divdimensionālām dekorācijām. Appia uzskatīja, ka gaisma ir līdzinieks mūzikai, mainot momentus pēc momenta, atbildot, reaģējot uz garstāvokļa, emociju un darbību maiņām. Izkļiedētajai gaismai un radošajai gaismai vajadzētu būt sacerētai kā mūzikai, atļaujot gaismai mainīties, lai radītu iekšēju pārdzīvojumu, kas “lido” un mainās līdz ar mūziku. Gaismas intensitātei, krāsai un virzienam vajadzētu reflektēt mainīgo iestudējuma atmosfēru vai noskaņojumu. (5)

Skatuves apgaismojums tiek definētas divos veidos, kā vispārējs netiešs apgaismojums, piemēram, apmākušās debesis, vai specifisks tiešs apgaismojums, kā saules gaisma. Šīm divām apgaismojuma kategorijām ir četras regulējamās, vadāmas īpašības, kas var tikt manītas: intensitāte, krāsa, sadale un kustība. Ietekmējot šīs īpašības, dizainers izraisa noskaņojumu, nosaka vidi un padara redzamu izrādes darbību. Bez dinamiskas gaismas, acis pielāgojas vizuālajai pasaulei un zaudē interesi par to, kas notiek. (5, 127. Lpp.)

Intensitāte tiek definēta kā gaismas spilgtums. Tas ir mērs gaismas avota stiprumam noteiktā virzienā, sākot no sveces mirgošanas līdz atomreakcijas sprādzienam. (5, 127. Lpp)

Intensitāte un atmosfēra tiek asociētas ar telpas spožumu. Jo spožāka gaisma, jo modrāka, trauksmaināka kļūst publika. Ir divi veidi, kā pievienot fokusu caur spožumu: pirmkārt, koncentrēt intensitāti specifiskā zonā vai, otrkārt, pazemināt visus pārējos skatuves laukumus. (5, 127. Lpp)

Krāsa. Gaismas dizainers var izmantot visas redzamā spektra krāsas. Cilvēka acis uztver objektus, jo tie atstaro gaismu. Krāsa, kas ir uz skatuves, ir rezultāts gaismas krāsai, objekta krāsai un iznākums ir reflektētais iespaids. Gaismas krāsas visbiežāk tiek lietotas, lai paspilgtinātu aktiera un skatuves attēlu. Gaismas krāsas saglabā attēla naturālismu, kā dēļ *nokrāsas* un *toņi* tiek lietoti biežāk kā tumšas krāsas. Tie vienkārši sasilda vai padara vēsāku darbības vietu, akcentējot noskaņu. (5, 17)

Lai radītu galvenās krāsas, dizainers novieto gēlu priekšā lēcai, kā rezultātā krāsainā gaisma tiek atspoguļota no kostīmu virsmas ar to pašu krāsu, un tad skatītāji redz krāsu, kas ir visu krāsaino gaismu samiksējums. Dizainera krāsu izvēli nosaka tās nokrāsas, kas ir izmantotas dekorācijās un kostīmos, tādējādi palīdzot izgaismot vai pielāgot skatītāju uztveri attēlam, kas ir uz skatuves. Divi krāsu jaukšanas tipi, kurus lieto gaismas dizaineri ir pielikuma un atņemšanas. Pielikšanas krāsu jaukšana ir, kad divas vai vairāk gaismas, katra ar atšķirīgu krāsas želeju, tiek fokusētas uz viena objekta, lai sajaucoties tās radītu trešo krāsu. Turpretim atņemšanas krāsu jaukšana ir, kad divi vai vairāk gēli tiek uzlikti priekšā vienam gaismas instrumentam, lai radītu citu krāsu. Krāsa ir labākais rīks, lai gaismu dizainers radītu attiecīgo noskaņu, padarītu bagātīgāku vizuālo un emocionālo atmosfēru. Cilvēka acis skaidrāk redz dzeltenī-zaļās zonas spektru nekā sarkani-zilās. Siltās krāsas un toņi tiek asociēti ar komisko, bet vēsās – ar traģisko. Krāsa ir iedarbīgs rīks, lai ietekmētu iztēli. Dabīga ārpustelpu (āra) gaisma, galvenokārt, ir balta, bet baltais tiek modulēts ar dienas daļu un laikapstākļiem. (5, 17)

Apgaismojumam ir forma un virziens, sākot ar maigu izkliedēšanu bez ēnām, līdz noteiktai sadalei ar konkrētu gaismas staru. (5)

Modelēšana un veidošana ir vēl viena izplatīta funkcija, kas attiecas uz gaismas lietošanu, lai vairotu un palielinātu trīsdimensionālās objektu īpašības. Tās var tikt redzētas veidos, kuros gaišākās vietas un ēnas rada formu. Gaišākās vietas atklāj zibsnī no atspoguļotās gaismas no zonas, kas ir tieši izgaismota ar gaismas avotu, kamēr ēnas var attēlot gan objekta laukumu, kas nav izgaismots, gan tumšo zonu vai ēnu, kas tiek mesta no izgaismota objekta. Zonas, kas ir izvirzītas, visdrīzāk tiks izgaismotas, kamēr padziļinātās vietas parasti krīt ēnās. Atklājot ēnas un gaišās vietas, tas atkarīgs no leņķa un citiem gaismas gaismām, kas krīt uz objekta. Atmosfēra jeb noskaņojums atsaucas uz novērotāja dotās gaismas emocionālo atbildi. Apgaismojums var būt izstrādāts, lai nojaustu vai aicinātu, bezrūpīgs un gaišs vai īgns un nomācošs. Gaisma rada vides atmosfēru vai noskaņojumu. (5,129.lpp.)

Fokuss attiecas uz uzmanības pievēršanu dažādiem elementiem vidē. Viena no dizainera lomām ir palīdzēt norādīt, kur skatītājam būtu jāvērs savā uzmanība noteiktā laikā. Piemēram, kāds var pilnībā izslēgt apgaismojumu uz skatuves, izņemot vienā vietā, vietā, uz kuru ir jāvērs uzmanība. Dizainers var izgaismot aktieri ar starmeti, kad viņš runā monologu vai samazināt apgaismojumu, lai radītu fokusu uz kādu noteiktu dekorāciju. Kontrasta izmaiņas. Cilvēka acs parasti fokusēsies uz elementu, kas atšķirsies no pārējiem objektiem. (5,129.lpp.)

Kompozīcija ir gaismas funkcija, kas attiecas uz visu skatuves elementu kombinēšanu kopīgā vizuālā noformēšanā. (5,129-130.lpp)

Ritms apgaismojumā attiecas uz kustību un gaismas pārvērtību, kas skatītājiem ļauj redzēt darbību. Apgaismojuma ritms pasvītro, izceļ uzveduma noskaņu un darbību. (5,130.lpp)

Kad tiek apgaismots aktieris vai skatuve no kāda konkrēta leņķa, ir jāņem vērā divi faktori: kā apgaismojuma leņķis izgaismos objektu vai aktieri, cik labi tie ir redzami un kā tas ietekmē izrādes atmosfēru/noskaņu? Kā arī, kā tiek attaisnots leņķis saistībā ar reālo pasauli, vai tas reprezentē saules gaismu vai elektrisko gaismu? (17)

Apgaismojums ir spēcīgs elements scenogrāfijas aspektā, lai atklātu un padarītu redzamu nozīmīgu skatuves daļu, aktieri kādā konkrētā momentā un, lai atspoguļotu vajadzīgo atmosfēru un noskaņu.

1.2.3. Kostīmi un grims

Katram ir spēja saprast/izprast kostīmu jeb tērpu nozīmi. Tas tiek darīts katru dienu, kad tiek sastapts kāds cilvēks. Pirmais iespaids ir noteicošs un būtiski iespaido otra cilvēka izskatu – kārtīgi ģērbies uzvalkā vai saplēstās drēbēs. Bieži vien apģērbs, kuru izvēlamies vilkt, atspoguļo to, kā mēs jūtamies un gribam, lai mūs uztver citi.

Kostīmu dizainers jeb kostīmu mākslinieks, kas bieži ir arī pats scenogrāfs, ir atbildīgs par aktieru vizuālo noformējumu. Viņa uzdevums ir transformēt vārdus no scenārija apģērbā un radīt izrādes tēlu izskatu. Kostīmu dizainers palīdz aktierim radīt ticamu tēlu, radot vizuālu attēlojumu caur apģērbu valodu. Ar režisora vizuālo struktūru, kostīmu mākslinieks centīsies apģērbt aktieri, lai paspilgtinātu tēla personību un/vai radītu atbilstošu krāsu paleti, mainoties sociālajam stāvoklim vai laikmetam. (5,5.lpp.)

Kostīmu mākslinieks veido apģērbu un grima ideju skici, kuru lugas tēli valkā, izveidojot vecumu, vēsturisko periodu, dzimumu, psiholoģisko stāvokli un sociālo statusu. Viņi izmanto pamata dizaina principus un elementus, iekļaujot krāsu, formu, siluetu un stilu, lai palīdzētu skatītājam saprast izrādes tēmu, konceptu un atmosfēru. Tāpat kā pārējā iestudējuma izveides komanda, arī kostīmu mākslinieki sāk ar scenārija vai cita materiāla, uz kā būs balstīta izrāde, izprašanu. Efektīvi kostīmi un grims ir rūpīgas novērošanas, analīzes un iztēles rezultāts. Tiem ir jābūt gan praktiskiem, gan jābūt atbilstošiem. Tērpiem un grimam jāizskatās labi no attāluma, skatuves gaismu apspīdētiem. (5, 99.lpp)

Kostīmi un grims kalpo diviem lieliem uzveduma mērķiem, lai atbalstītu stāstu, radot tēlus, kas ir atšķirīgi viens no otra, un lai radītu līdzsvaru vizuālajā kompozīcijā, lietojot krāsu, tekstūru un siluetu. Visi tērpi, kas tiek lietoti uz skatuves, ir uzskatāmi par kostīmiem. Tie ir kas vairāk, kā drēbes, ko valkā tēls; kostīmi atklāj katra tēla dabu, iemiesojot psiholoģisko, sociālo un emocionālo stāvokli kādā konkrētā laika posmā. Kostīmi ļauj skatītājiem atpazīt tēlus jau pirms aktieris izteicis savu sakāmo tekstu. Kostīmu māksliniekam tēls jāiepazīst tikpat intīmi, kā aktierim iemiesojot šo tēlu. Viņš tiecas konceptualizēt un dizainēt apģērbu, kas ietver un nosaka izrādes iedomu tēlu personību. Tēla iemiesojums atdzīvojas caur aktieri un savstarpēji kostīms pastiprina to dzīvi. Tādā veidā kostīmi var veidot un palielināt ķermeni, un kostīmu materiālu ierobežojumi vai raksturojumi kādā veidā iespaido to, kā aktieris ir spējīgs pārvietoties, kad to valkā. (5,99.lpp.)

1.2.4. Audio noformējums, skaņa

Mūzika ir ievērojams, spēcīgs un vilinošs teātra elements. Tāpēc svarīgi to aplūkot, pēc pārējo scenogrāfijas elementu apguves. Kad uz skatuves tiek atskaņota mūzika, tā kļūst par vēl vienu būtisku aspektu. Mūzika ir partneris. Jo, tāpat kā citi elementi, tā paplašina uzveduma teatrālās iespējas. (6,95.lpp.)

Jau izsenis skaņa bieži tika lietota dažādos iestudējumos, lai radītu tādus vienkāršus efektus kā pērkons un lietus, pēdējās inovācijas audio tehnoloģijās ļauj skaņai ieņemt arvien aktīvāku lomu performancēs. Mūsdienās skatītāji nākot uz teātri sagaida, ka skaņa būs tik pat sarežģīti dizainēta kā skatuve, kostīmi un gaismas. (5,159.lpp.)

Mūzikas teorijas un kompozīcijas koncepti ir efektīvs veids, lai atsauktos uz noskaņu, atmosfēru telpā. (3,74.lpp)

Skaņu dizaineri lieto piecas vadāmas skaņas īpašības, lai radītu efektus vai nepieciešamo mūziku uzvedumā. Skaņas augstums, intensitāte, kvalitāte, virziens un ilgums var tikt mainīti un veidoti tāpat kā līnija, forma un krāsa. Skaņas augstums ir viļņa garums vai skaņas frekvence, intensitāte ir skaņas skaļums vai klusums, kvalitāte ir kā skaņas augstuma un intensitātes apvienojums, lai dotu katrai skaņai savu īpatnējo efektu, virziens ir skaņas lokācija telpā un kā skaņa pārvietojas no vienas vietas uz otru, ilgums ir laika garums, kurā skaņa turpinās. Kontrolējamās skaņas īpašības ļauj skaņu dizainerim pievienot skaņas dzirdamību, lai to sadzirdētu publika, lietot skaņu, lai motivētu darbību, lai pārveidotu aktieru balsis vai lai radītu atmosfēru.(5,159.lpp.)

Ar audio noformējumu veikli var atspoguļot konkrēto vidi vai piešķirt attiecīgo atmosfēru vai noskaņu.

2. DIZAINA IZSTRĀDES PROCESS

Sākotnējā sistēma teatrālajam dizainam jeb scenogrāfijai ir pati luga. Teksts dod pavedienus scenogrāfam, kurā virzienā iedejām būtu jāved. Dizaina (projektēšanas) un tehniskie elementi nepieciešami, lai palīdzētu izstāstīt stāstu, ko ir radījis dramaturgs. Šo procesu vada režisors. (33)

Teātrim profanizējoties, scenogrāfija aprobežojās ar darbības vietas ierādīšanu. 20. gadsimts scenogrāfiju atgriezta lielajā sistēmā, kur, izmantojot konceptuālisma paplašināto diskursu, sastopas literatūra, arhitektūra, māksla, mūzika... Tikko parādās jauns pasaules uzbūves modelis, mākslas stils, materiāls vai tehnoloģija, scenogrāfija traucas to adaptēt savām vajadzībām. Tai noder gan ģeniāli atklājumi, gan stereotipi un klišejas, un pārējie subkultūras produkti. Zudumā neiet nekas. (35)

Scenogrāfam ir jābūt māksliniekam, kas spēj saprast, kā sastrādāties un iekļaut arī režisora redzējumu un idejas savā darbā. Svarīgi ir izprast tekstu kā rakstniekam, būt iejūtīgam pret izpildītāju, mākslinieku – aktieru vajadzībām pret auditoriju un radīt tēlainu un atbilstošu vidi izrādei. (15)

Pēc Lielbritānijas scenogrāfes Pamelas Hovardas (*Pamel Howard*) domām scenogrāfs pēc būtības ir kultūras pētnieks, kurš ir sajūsmā par vēstures un socioloģijas izpēti. Šīs profesijas valdzinājums ir darbu daudzveidība, caur kuriem iespējams remdēt zinātkāri, atklājot nozīmīgus vēstures notikumus caur precīzām detaļām – kā cilvēki dzīvoja, ko ēda, kādu apģērbu valkāja, kā nopelnīja iztiku utt. (15)

“Es dodu priekšroku fokusam uz izrādi un cilvēkiem, kas ir tajā, un ļauju dizainam rasties no dzīves, kas ir lugā”, tā par skatuves dizainu izsakās scenogrāfs Mings Čo Lī (*Ming Cho Lee*) (9, 38. lpp.). Marija Bjornsone (*Maria Björnson*), savukārt, uzskata, ka “Dizainēšana ir par problēmas atrašanu, uzdodot pareizos jautājumus. No tiem tu tālāk virzies uz vizuālo attēlojumu.” (9,90 lpp.) Vai nu skatuves dizainers strādā kā scenogrāfs vai dizainē skatuvi, vai skatuvi un kostīmus, viņš nosaka visu izrādes fizisko elementu kontekstu. Spēles telpas definīcija vērš (fokusē) uzmanību uz aktieriem, lai viņu darbības ir redzamas. Dizainam jānodrošina telpa stāstam, nogādājot informāciju par laiku, lokalizāciju un atmosfēru. Tā nodrošina kontekstu, caur kuru tiek atklāta (saprasta) personība. Kā arī labs dizains izraisa noskaņojumu (garstāvokli), atbalsta telpas tēmas un motīvus, un ir atraktīvi priekš dažādām sajūtām. Vide neiekapsulē izrādi vienā attēlā. Turpretī, drīzāk tā nodrošina pamatu citiem izteiksmes elementiem, ar ko strādāt. (9)

Kodols scenogrāfa darbam ir lasīt un interpretēt lugas, un pēc tam lietot šo interpretāciju, lai uzbūvētu pasauli, kas skatītājam palīdz rast stāsta izjūtu, jēgu. “Ja es veidoju

scenogrāfiju lugai, vairāk koncentrējos uz tekstu, un veidoju sīktēlus, skices, kur pierakstu komentārus, atkarībā no tā, kas attiecīgajam darbam nepieciešams. Piemēram, scenogrāfijas aprakstā Čehova “Ķiršu dārzam” Karaliskajā nacionālajā teātrī iekļāvu nodaļas “sezona”, “dienas daļa”, “skaņa”, ieejas un grupējumi”, “butafotiju detaļas”, “kostīmu detaļas” un “piezīmes”. Šī metode ļauj saprast, kur tieši es esmu. Man nav jāatgriežas pie lugas, jo man ir skaidra un detalizēta ideja,” tā par scenogrāfijas izstrādes procesu izsakās Marija Bjornsone (*Maria Björnson*). (9, 94. Lpp.)

2.1. Scenogrāfijas elementu savstarpēja mijiedarbība

Dizaina procesa sākumā scenogrāfs izmantos informācijas uzkrāšanu (pēc iepriekšējās izpētes, piemēram, par attiecīgo laika posmu), lai uzbūvētu konceptuālu pētījumu. Konceptualizēšana ir iegūtās informācijas sintezēšanas un izmantošanas process, lai radītu pēc iespējas vairāk potenciālu atrisinājumu, scenogrāfijas radītajiem izaicinājumiem. Šajā brīdī scenogrāfs sāks radīt sīktēlu skices vai funkcionālus modeļus, balstoties uz informācijas kopsavilkumu, sintēzi. Viņš eksperimentē ar atšķirīgām elementu kombinācijām no dažādiem dizaina konceptiem, kas ir attīstījušies diskusijās ar uzveduma, izrādes tapšanas komandu. Scenogrāfs “spēlējas” ar pastāvošo formu un elementu kombinācijām, veidojot jaunu kārtību vai sakārtojumu. Skatuves mākslinieks domā, zīmējot ar ilustrāciju. Lielākā daļa no viņiem tekstu lasa vairākas reizes, rakstot piezīmes, sagrupējot tēlu attiecības, skatuviskās vajadzības, likteņa maiņu, gadalaiku, tomēr viņi neanalizē pašu tēlu. (5)

Katrs scenogrāfijas elements pats par sevi nevar pastāvēt bez mijiedarbības ar pārējiem. Objektiem un elementiem, lai tie tiktu nolasīti, jābūt novietotiem attiecībā pret telpu un vienam otru, lai būtu daiļrunība un jēga. Tad tie runā viens ar otru pāri tukšai telpai. Veids, kā attēls ir novietots, transformē realitāti mākslā. Skatuves kompozīcijā objekts ir kas vairāk kā burtiskais (pats par sevi). Tas kļūst par emblēmu apslēptajai lugas pasaulei, dažreiz tas atrodas aizmugurē, bet atbalsta aktiera vārdus. (15,51.lpp)

Saprotot, kā auditorija domā, ir svarīgi, kā scenogrāfs izvēlas vides elementus. Lai radītu tiltu starp uzvedumu un skatītāju, mākslinieks sāk ar režisora skatījuma izpratni. Kā rezultātā scenogrāfa un izrādes režisora sadarbība veidojas agrīni. Tomēr, pirms runāt ar režisoru, scēniskajam dizainerim jeb scenogrāfam ir jāveic rūpīga lugas teksta analīze. Būtiska ir lugas izprašana, tas ietver scenārija vairākkārtēju pārlasīšanu. Kaur arī katrs izrādē iesaistītais cilvēks (gan aktieri, režisors, producenti u.c.) lasa tekstu dažādu elementu dēļ, tomēr viņu kopējais mērķis ir attēlot un izveidot lugas trīsdimensionālu sajūtu, nozīmi un jēgu. Tēli ir lugas sirds. Kas viņi ir? Kādā pasaulē viņi dzīvo? Ar kādiem objektiem viņi savstarpēji iedarbojas katru dienu? Kad tas ir? Kādā gadalaikā tas ir? Vai pasaule ir bagāta vai nabadzīga? Katrs jautājums atklāj mazliet vairāk par tēliem un pasauli, kurā tie dzīvo. Šī informācija ir vieta, kur visa komanda sākas. Scenogrāfam ir sava scenārija vīzija, redzējums, bet viņš zin, ka gala rezultātā notiks sadarbība ar režisoru, kura vīzija vadīs aktieru un scenogrāfa izvēles. (5,73 lpp)

Pirmais posms scenogrāfijas izveidē pēc lugas absorbēšanas un režisora izrādes vizuālā stila koncepta izprašanas, ir dizaina veidošanas fiziskais process. (5, 74.lpp.) Džons Lī Bītijs (*John Lee Beatty*) min: “Pēc tam, kad esmu izlasījis lugu un izdalījis ainas un darbības,

zīmēju ainavas dekorācijas nevis konstruēju modeļus. Tātad es zīmēju skices – idejas, plānu. Tie ir melnbalti zīmējumi, kuros pakāpeniski parādās krāsas” (12, 12.lpp.) Pirmais dizaina posms (pēc lugas izlasīšanas) ir piedalīties dizaina sanāksmēs ar režisoru. Režisors dalās ar savu izrādes vīziju ar scenogrāfu, sadarbojas savā starpā, lai šo ideju radītu un vizualizētu. Šis posms parasti sākas ar abstraktiem jēdzieniem (konceptiem) un idejām, tēmām un jautājumiem, kas apskatīti lugā. (33) Latviešu jaunais un daudzsološais scenogrāfs Reinis Suhanovs, runājot par scenogrāfijas izveides sākumposmu min: “Daudz analizēju lugas tekstu. Lieku lietā kultūrvēsturiskās zināšanas – lai dabūtu ārā esenci. Tālāk domāju jau tik nesaistīti ar lugu, kādas vēl idejas manī raisa šī esence. Meklēju trāpīgus vārdus un tad domāju, kā tas izskatās. Reizēm varu ļoti ātri strādāt, tās arī ir svaigākās scenogrāfijas.” (30)

Otrais posms scenogrāfijā ir reprezentācija. Režisors un scenogrāfs turpina regulāri tikties. Scenogrāfs piedāvā un parāda neapstrādātas skices, pētījumus, ko veicis, fotogrāfijas no žurnāliem utt. (33) Reinis Suhanovs, latviešu scenogrāfs, runājot par scenogrāfijas izveides procesu un sadarbību ar režisoru atklāj: “Vēl variants ir uz klausīt režisoru, kāda ir sajūta, ko viņš grib iemiesot. Ar Viesturu Meikšānu mēs strādājam tā, ka viņš stāsta, ko jūt – abstraktos terminos, un es paralēli cenšos viņa sajūtu pārnest telpiski, skicēju. Radot scenogrāfiju, man ir svarīgi, vai tā palīdzēs režisoram. Tas ir galvenais. Tāpēc ikreiz jāņem vērā konteksts.” (30)

Trešais dizaina posms ir tad, kad rodas visaptverošs scenogrāfijas dizains jeb koncepts. Kolīdz režisors un scenogrāfs ir vienojušies par idejas realizāciju, kāds ir tās virziens, scenogrāfs prezentē fiziskus ideju attēlojumus, ar saviem piedāvājumiem. Viņš ieguldīs laiku, lai izstrādātu detalizētus rasējumus (uzmetumus, skices) ar krāsu, audumu paraugiem, zīmējumiem, skatuves dekorāciju modeļiem, provizorisko mūziku utt. (33)

Zīmējums ir sākotnējais mēdijs, lai izpaustu sevi. Skicēšana ir viena no visvienkāršākajām praksēm un ar praktizēšanu strauji uzlabojas. Mērķis ir skaidrība. Līnijai ar tēlu vajadzētu savienoties idejā un nodomā. Zīmēšana attēlo veidu, kā redz scenogrāfs. Rezultāts atspoguļojas subjekta vai objekta novērošanā un pētīšanā. Produkts ir interpretācijas raksturojums. Zīmējums ir meklējums idejās. Šīs idejas ieņem formu un veidu. Tas atspoguļo domāšanas procesu un meklējumu metodi. Kā rīks tas var raksturot, meklēt, atklāt, interpretēt, izzināt un izgudrot ko jaunu. Zīmēšana māca, uzdod jautājumus, stimulē un izsaka. Scenogrāfam zīmējums ir vispēcīgākais rīks sevis izteikšanai. (21, 25)

Teātra zīmēšanas veidi ir : arhitektūriskā teātra telpas attēlošana, darbošanās vietas-skatuves, dekorācijas; gleznaini atveidojumi lietoti, lai attēlotu mākslinieciiskus ainu un sižetu iespaidus; kostīmu zīmējumiem, lai piešķirtu personību un piederumus; brīvrokas zīmējums, lai attēlotu mēbeles, mantas un skatuves iekārtojuma detaļas. (21, 25)

Sadarbojoties ar režisoru, scenogrāfs organizē skatuves izkārtojumu, lai ievirzītu kontekstu darbībai. Tie definē krāsu paleti un nosaka vides mērogu. Kostīmu dizainers un gaismas dizainers pievienojas komandai un turpmāk piedalās redzamajā pasaulē, lietojot papildus krāsu un tekstūru paletes. (5,97.lpp.)

3. TEMATA NOZĪME MĀCĪBU PROCESĀ

Skolēniem pusaudžu vecumposmā nozīmīgi ir iepazīt visas tās cilvēka sadzīves un darba jomas, kurās ir kāds dizainiski risināts mākslas aspekts. Tādējādi ļaujot apgūt idejas un tās tālākas attīstīšanas koncepcijas prasmi attiecīgajā elementā. (14, 135.lpp)

Apgūstot scenogrāfiju un tās elementus, skolēniem tiek dota iespēja daudzpusīgi pilnveidot savas zināšanas un prasmes radoši, saistoši gan dizaina (koncepcijas) apguves aspektā, gan telpiskuma izjūtas attīstīšanā. (24)

Izmantojot mākslas metaforu kompozīcijā, tādi elementi kā krāsa, līnija, forma, vērtība un telpa pastiprina idejas formu vai fizisko prezentāciju. Skatuves dizains (scenogrāfija), kas ir viens no komunikācijas komponentiem arī teātrī, ir zīmes, kultūras simboli, gleznains, tēlainis saturs un stāsta attēlojums, kas savstarpēji iedarbojas ar skatītāja atmiņu, lai atklātu konkrētu mākslas nozīmi. Scenogrāfijas apguves ietvaros, māksla nodod idejas, skolēnos veicinot un rosinot iztēli, ļauj kontekstualizēt informāciju, nodrošina brīvu skatījumu uz pasauli un paplašina perspektīvas. (11, 35)

Ar scenogrāfijas elementu apguvi vizuālās mākslas stundās pusaudžu vecumposmā, skolēns apgūst skatuves dizaina jeb scenogrāfijas nozīmi teatrālā uzvedumā, tādējādi atklājot to kā vienu no mākslas veidiem. Veidojot scenogrāfijas elementu skices, skolēni iegūst būtiskas iemaņas un prasmes, vienlaikus veidojot pozitīvu attieksmi pret teātri un atklājot kultūrtas vērtības.

3.1. Vecumposma raksturojums

Pēc amerikāņu attīstības psihologa Ērika Ēriksona (*Erik Erikson*) teorijas 14-15 gadus veci skolēni pieder pie pusaudžu vecumposma. Līdz šim vecumam bērni ir apguvuši dažādas sociālās lomas tādas kā skolēna, dēla/meitas, kādas komandas dalībnieka un citas. Šajā laikā viņiem nepieciešams integrēt šīs jomas vienotā veselumā, izveidot stabilu savas personīgās identitātes izjūtu. Pusaudži meklē pamatvērtības un nostādnes, kuras ietvertu visas šīs jomas, jo kā būtisks aspekts veidojas nākotnes aktualizēšanās. (4,13,19)

Pusaudžu vecumposms veido pāreju no bērnības uz jauniešu periodu. Īpašā nozīme ir saistāma ar bērna pubertitāti un sociālo attīstību, kā arī ar identitātes vai pašvērtējuma meklēšanu un nostiprināšanos. (20)

Iepriekš minētais posms iezīmē laiku, kurā notiek strauja un daudzpusīga skolēna izaugsme un attīstība kognitīvā, psihosociālā, emocionālā un fiziskā aspektā. Pārmaiņām ir nozīmīga ietekme uz spriešanas spēju attīstību un spēju pieņemt kompetentus lēmumus. Spriešanas spējas un lēmumu pieņemšana noris komplicēta, sarežģīta, savsterpēji saistīta kultūras konteksta ietvaros - dažādu iespēju apzināšanos, pieaugušo un viņu darbību vērošanu, tikt galā ar vienaudžu spiedienu, kā arī politisku un juridisku ierobežojumu atklāšanu. Salīdzinot ar bērniem, pusaudžiem ir lielāka brīvība, pieņemot lēmumus tādās jomās kā draudzība, sociālās aktivitātes, iesaistīšanās mācību un ārpusskolas aktivitēs. Kā viens no attīstības uzdevumiem pusaudžu vecumposmā ir spēja mācīties un gūt izpratni par lēmumu pieņemšanu un pozitīvu vai negatīvu seku piedzīvošanu, kas no tiem izriet. (25)

Ļevs Vigotskis (*Лев Выготский*), krievu psihologs, runājot par pusaudža (11-16 gadi) vecumposmu, par vienu no visnozīmīgākajām vajadzībām min apliecināšanos, pašcieņu, būt mīlētam, atzītam un draudzību. Vadošās darbības ir mācības un intīmi personiskā sazināšanās. Pusaudža vecumposmam raksturīgās īpatnības ir vēlēšanās būt patstāvīgam un neatkarīgam, vajadzība pēc vienaudžu draudzības, pašapliecināšanās meklējumi. Pusaudžu vecumposmā būtiska loma tiek pievērsta vienaudžiem – draudzībai un iespējai apliecināties grupā. Pakāpeniski uzmanība tiek pievērsta savai tuvākajai nākotnei. Šis laiks parasti iekļauj fiziskās augšanas nostabilizēšanos un sevis kā seksuālas būtnes apzināšanos. Bez mācībām vadošā darbība ir intīmi personiskā komunikācija, šīs savstarpējās attiecības ieņem arvien lielāku nozīmi pusaudžu vecumposmā. (13, 19)

Lielākajai daļai pusaudžu vienaudži kļūst par uzvedības, morāles, ētikas etaloniem, kurus atdarināt un ar kuriem rēķināties vispirms. Par autoritāti var kļūt arī kāds pieaugušais vai elks. Tā kā vienaudži kļūst par noteicošajām autoritātēm, mainās arī attieksme pret skolu un mācībām. Piederība pie kādas noteiktas grupas var būtiski ietekmēt pusaudža akadēmiskos

sasniegumus gan pozitīvā, gan negatīvā aspektā, ko ietekmē valdošās vērtības, centieni vai mērķi tajā. Skola tiek uztverta kā vieta, kur iespējams satikties ar draugiem un domubiedriem, bet mācības kā iespēja pašapliecināties. Pusaudža vecumposma laikā vienaudžu grupas tiek pakļautas vairākām būtiskām pārmaiņām. Laiks, ko pusaudži pavada ar saviem vienaudžiem, pieaug, grupas sastāvs bieži mainās, kā arī pusaudža sociālais statuss tajā, augsta statusa sasniegšana vienaudžu hierarhijā – pieņemšana un popularitāte - ieņem arvien lielāku nozīmi. (23, 20)

Pusaudžu vecumā turpina veidoties cilvēka personisko vērtību sistēmas, tiek meklēta sava identitāte, sevis salīdzināšana ar citiem (gan jaunākiem, gan vienaudžiem, gan pieaugušajiem), ar dažādām sociālajām lomām. (20)

Kā krīze var izpausties iespējā pozitīvi apliecināties, kā rezultātā var veidoties zems pašvērtējums. Pusaudzis vispirms pārdzīvo neveiksmes mācībās. Viņš var mēģināt sekmes uzlabot vai kompensēt neveiksmes mācībās ar sasniegumiem citās aktivitātēs (piemēram, sportā vai mūzikā). Jāņem vērā, ka aizrādījumi un sodi vēl vairāk var pastiprināt pusaudžu negatīvismu. Daļa kritizēto pusaudžu var izcelties ar izaicinošu uzvedību, ko var arī uzskatīt par kompensācijas reakcijām. Ja tas notiek klasē, pusaudža mērķis ir pievērst klasesbiedru vai skolotāja uzmanību, tādējādi kompensējot iespējas apliecināties pozitīvu mācību sasniegumu veidā. (19, 20)

Atmiņas procesos arvien lielāka nozīme ir loģikai un gribai – tīšās iegaumēšanas un tīšās reproducēšanas pastiprināšanai. Iegaumējot informāciju, pusaudzis meklē loģiskās kopsakarības starp informācijas elementiem. Taču pusaudžiem vēl dominē mehāniskā atmiņa – iekalšana pēc vairākkārtējiem atkārtojumiem. Tā kā tieši pusaudžu periodā pieaug informācijas apjoms, pusaudži var sākt sūdzēties par atmiņu, bet tas nav saistīts ar atmiņas pasliktināšanos, bet ar to, ka pusaudži ir spiesti iegaumēt arvien lielāku informācijas apjomu. Atmiņa turpina būt par pamatu intelektuālajiem procesiem – neizprot to, kas nav iegaumēts, bet pusaudžu vecumā pieaug intelektuālo domāšanas operāciju nozīme. (20)

Lai pusaudžu vecumposmā varētu iegaumēt, svarīgas ir loģiskās domāšanas operācijas – salīdzināšana un analīze, sintezēze, abstrahēšana uc. Iegaumēšana un atcerēšanās nozīmē domāt. Pusaudži piedzīvo ievērojamas kognitīvās pārmaiņas, kurās domāšanas operācijas kļūst daudz sarežģītākas, abstraktākas un mazāk konkrētas. Šīs kognitīvās pārmaiņas ļauj pusaudžiem vienlaicīgi apsvērt vairākus savas rīcības un lēmumu aspektus, noteikt lēmuma potenciālās pozitīvās vai negatīvās sekas un plānot nākotni. Kad tās tiek savienotas ar psihosociālo attīstību, šīs kognitīvās pārmaiņas pārveidojas pusaudžu vēlmē piedalīties, iesaistīties un pieņemt pašam lēmumus. (20, 25)

Pusaudzim jādod iespēja apgūt turpmākajā dzīvē nepieciešamās prasmes, kā pašnovērtēšana, lēmumu pieņemšana, savstarpējo attiecību un sadarbības prasmes u.c. Iespējas sevi apliecināt un celt pašcieņu, uzņemties atbildību un izvirzīt mērķus un tos īstenot. Skolēns ir vērsts uz pašizglītošanos, jaunā un neparastā meklējumiem, eksperimentiem, savu hipotēžu izvirzīšanu un pārbaudīšanu. (19, 20)

Kā jaunveidojumi attīstās intelektuālās spējas, abstraktā domāšana, dzimumidentitātes nostabilizēšanās un “es kā pieaugušais” attīstīšanās turpinājums. (19, 20)

Galvenais jaunveidojums izziņas procesu attīstībā ir prasmes un iemaņas veidot pašam savas hipotēzes, jaunu, abstraktu jēdzienu apguve, to lietošana uzdevumu risināšanā, teorētiskās domāšanas izveide, var spriest par sarežģītām, abstraktām idejām, salīdzināt alternatīvas. Pieaug pašizziņas, paškontroles nozīme, spējas izvēlēties no vairākiem variantiem vienu pēc noteiktām pazīmēm, spējas pašam improvizēt, nevis atkārtot pēc šablona, spējas plānot darbību, eksperimentēt. (20)

Pusaudža vecumā rodas pastiprināta interese par sevi. Attīstās priekšstats par sevi, notiek sevis apzināšana. Pusaudzim ir raksturīgs augsts pretenziju līmenis. Viņš vairs nav bērns, bet nav vēl apguvis pieaugušā lomu. Tāpēc ļoti aktuāla ir vajadzība apliecināties, par saviem sasniegumiem runāt. Svarīgi, lai pusaudzim būtu radītas iespējas pozitīvām aktivitātēm un sociālo lomu apguvei, līdz ar to sava pašnovērtējuma un pašcieņas celšanai. (19, 20)

Skolēnam pusaudža gados būtiski ir mācīties, pašam darbojoties eksperimentēt un veikt pētniecisko darbību, kā rezultātā atklājot sakarības. Tādējādi vieglāk uztverot apgūstamo mācību vielu un mācoties saistošā veidā. Kā veiksmīga metode mācību procesa organizēšanai, ir pāru un grupu darbi, kas veicina ne tikai mācību vielas apguvi, bet attīsta arī skolēnu sadarbības, komunikācijas prasmes un savstarpējo attiecību veidošanu, kas ir tik nozīmīgas tieši šajā vecumposmā.

3.2. Mācību uzdevumu kopas izveide un raksturojums

Lai iepazīstinātu skolēnus ar scenogrāfiju un tās elementiem un atklātu to nozīmi, tika izveidota uzdevumu kopa, kuru veido 5 mācību uzdevumi (2. pielikums 2.1.tabula). Uzdevumi ir veidoti tā, lai tie, secīgi veikti, papildinātu iepriekš apgūto elementu un pēc tam veidotu vienota veseluma ieskatu scenogrāfijā.

Mācību uzdevumi veidoti, lai ļautu izglītojamam gan iepazīt teātra pasauli, gūstot ieskatu scenogrāfiju veidošanā, gan darbojoties veicināt vispusīgu sevis attīstīšanu, apgūstot Latvijas Republikas vizuālās mākslas standartā apgūstamos uzdevumus.

Uzdevumu kopas teorētiskās bāzes apguve sākas ar ieskatu tajā, kas ir scenogrāfija un kādi ir tās elementi. Tālāk seko padziļināta katra elementa apguve, vienotā, sistemātiskā virzībā. Lai labāk izprastu teoriju, tiek izmantoti tādi uzskates materiāli kā fotogrāfijas un video.

Pēc katra ieskata temata teorētiskajā bāzē, seko izglītojamo radošā darbība, vai nu individuāla vai grupu, lai izzinātu, apgūtu un padziļināti gūtu ieskatu par scenogrāfiju un tās elementiem.

Apgūstot scenogrāfiju un tās elementus, skolēns saņem divus vērtējumus. Pirmo veido 4 secīgu mācību uzdevumu izpilde, bet otro – noslēguma grupu darbs, izveidojot visu scenogrāfijas elementu vizualizāciju izstrādātu skiču veidā.

Uzdevumu kopas mērķis ir iepazīt scenogrāfiju, izzinot tās nozīmi teātra uzveduma veidošanā un atklājot, kāda ir katra scenogrāfijas elementa nozīme tajā.

Mācību uzdevumi tika aprobēti divās 8. klasēs.

Kopējais mācību stundu skaits temata apguvei ir 9 stundas.

1. uzdevums

Mērķis – gūt ieskatu par scenogrāfijas jēdzienu un tās elementiem, radot kopiespaidu par to nozīmi teātra izrādes veidošanā. Mācību stundā īpaši apskatīt, iepazīt un radīt skolēnam izpratni par dekorāciju, tās idejas atveidošanas iespējas.

Mācību stundā veicamie uzdevumi

1. diskutējot izvērtēt, vai izglītojamie jau ir saskārušies ar scenogrāfijas jēdzienu un zin tā nozīmi;
2. skaidrot scenogrāfijas jēdzienu un elementus, ko tā iekļauj, demonstrējot scenogrāfiju piemērus, lai maksimāli atklātu scenogrāfijas jēdziena nozīmi;
3. padziļināti skolēnus iepazīstināt ar scenogrāfijas elementu – dekorāciju;

4. izveidot kvalitatīvi izstrādātu, krāsainu dekorāciju skici, kādam no piedāvātajiem tematiem, ievērojot dekorācijas principus.

Stundā nepieciešamie materiāli darbam

Skolotājam – teorija par scenogrāfiju un tās elementiem, īpaši dekorāciju, foto un video formāta uzskates materiāli par scenogrāfiju, dekorāciju.

Skolēniem – A4 balta lapa, zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi.

Stundā izmantotās mācību metodes – stāstījums, diskusija, prāta vētra, demonstrācija, patstāvīgais individuālais darbs.

Paredzamais rezultāts – izglītojamie izprot scenogrāfijas jēdzienu, zin, kādi elementi to veido, padziļināti iepazīnuši dekorācijas jēdzienu un tā vizualizācijas principus, var paskaidrot tās nozīmi scenogrāfijā.

Vērtēšanas kritēriji – darbs izveidots atbilstoši mācību uzdevumam (maksimāli iegūstamais punktu skaits šajā aspektā – 2 p.), izvēlētajai tēmai (2p.), kompozīcija (1p.) tehniskais izpildījums (2p.), darba idejas oriģinalitāte (2p.), darbošanās stundā (1p.). Maksimālais iegūstamais punktu skaits par uzdevumu ir 10 punkti, kas veido daļu no kopējās atzīmes (7.pielikums 7.1.tabula).

2. uzdevums

Mērķis – radīt skolēnam izpratni par scenogrāfijas elementu apgaismojumu, tā nozīmi scenogrāfijā. Mācību uzdevums ir veikt pētniecisko darbību grupās, kā rezultātā izglītojamais attīstot pētnieciskās prasmes, veidos arī sadarbības spējas, eksperimentējot un atklājot dažādas apgaismojuma un gaismas īpašības, tā veidus un ietekmi uz attiecīgās atmosfēras un noskaņas radīšanu.

Mācību stundā veicamie uzdevumi

1. skolēniem izveidot grupas līdz 3 cilvēkiem katrā;
2. kā fonu izmantojot iepriekšējā stundā veidoto dekorāciju skici, eksperimentējot un pētot atklāt apgaismojuma veidus un īpašības, radot daudzveidīgas figūru kompozīcijas;
3. nofotogrāfēt attiecīgo apgaismoto kompozīciju;
4. grupas biedru starpā vienojoties, no visām fotogrāfijām atlasīt un izveidot kopu no 6-10 attēliem, kuri atklātu daudzveidīgas apgaismojuma īpašības un to nosūtīt skolotājam uz e-pastu.

Stundā nepieciešamie materiāli darbam

Skolotājam – teorija par apgaismojumu scenogrāfijā, dažāda veida uzskates materiāli video un fotogrāfiju formātā, neliela izmēra figūras – koka klucīši - , kurus skolēniem izmantot

uzdevuma veikšanai, krāsainas, caurspīdīgas plastmasas pamatkrāsās, lai ,pieliekot tās priekšā gaismas avotam, radītu attiecīgo nokrāsu;

Skolēniem – iepriekšējā stundā izveidotā scenogrāfijas dekorācija, kabatas lukturītis (der arī mobilā telefona opcija “lukturītis” kā gaismas avots), fotoaparāts attēlu uzņemšanai (kā foto ierīci drīkst izmantot arī mobilo telefonu).

Mācību stundā izmantotās metodes – stāstījums, diskusija, demonstrācija, pētnieciskā darbība, eksperiments, praktiskais darbs, savstarpēja sadarbība.

Paredzamais rezultāts – izglītojamie spēj veikt pētniecisko darbību, eksperimentējot un izmantojot iepriekš apgūtās zināšanas vizuālajā mākslā, atklājot apgaismojuma efektus, veidus un īpašības, tā nozīmi objektu un vides atklāšanai, attiecīgā iespaids un atmosfēras radīšanai.

Vērtēšanas kritēriji – fotogrāfiju tehniskais izpildījums (maksimāli iegūstamais punktu skaits par aspektu - 2p.), atbilstība uzdevuma nosacījumiem (2p.), kompozīcija (2p.), attēlu kopas kopiespaids, vienotība stilā, attēlots dažāda veida apgaismojums, tā efekts (3p.), darbs stundā – sadarbība ar grupas biedriem (1p.). Maksimāli iegūstamais punktu skaits par uzdevumu ir 10 punkti, kas veido daļu no kopējās atzīmes (7.pielikums 7.1.tabula).

3.uzdevums

Mērķis – radīt skolēnam izpratni par scenogrāfijas elementiem kostīmiem un grimu, veicināt skolēna spēju veidot radošu darbu, vienotas idejas atspoguļošanai, to tematiski piesaistot jau veiktam mācību uzdevumam – dekorāciju skicei.

Mācību stundā veicamie uzdevumi

1.patstāvīgi radoši attīstīt un atrisināt iepriekš aizsāktu savu ideju, izveidojot kostīma un grima kvalitatīvi izstrādātu skici vienam tēlam;

2.tēla kostīma un attiecīgā grima ideju vizuāli atspoguļot no vairākiem skatu punktiem – priekšpuses, aizmugures un viena sāna uz skolotāja iepriekš sagatavotas lapas ar cilvēka silueta ārējām kontūrām.

Stundā nepieciešamie materiāli darbam

Skolotājam –teorija par kostīmiem un grimu kā scenogrāfijas elementu, uzskates materiāli foto un video formātā, A4 balta lapa ar uzdrukātām cilvēka silueta ārējām kontūrām no trīs dažādiem skatu punktiem (pretskats, sānskats, skats no aizmugures);

Skolēniem – temata pirmajā mācību stundā izveidotā dekorāciju skice (vienotas idejas attīstīšanai, turpināšanai), zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi.

Mācību stundā izmantotās metodes – stāstījums, diskusija, individuāla radošā, praktiskā darbība.

Paredzamais rezultāts – skolēni patstāvīgi spēj veikt radošo darbību, attīstot iepriekš atveidotu ideju jaunā scenogrāfijas elementā, radot saistītu un vienotu kopiespaidu.

Vērtēšanas kritēriji – kostīma un grima tematiska un idejiska vizuālā vienotība ar dekorāciju (3p.), tehniskais izpildījums (krāsojums, cik rūpīgi darbs veikts) (3p.), idejas oriģinalitāte (3p.), darbs mācību stundā (1p.). Maksimālais iegūstamais punktu skaits par uzdevumu ir 10 punkti, kas veido daļu no kopējās atzīmes (7.pielikums 7.1.tabula).

4.uzdevums

Mērķis – radīt skolēnam izpratni par skaņas un mūzikas nozīmi scenogrāfijā, veicināt skolēna spēju vizuāli iztēloties vidi, kurā attiecīgā mūzika varētu skanēt un sajūst skaņas, radot noskaņu asociāciju vizualizāciju.

Mācību stundā veicamie uzdevumi

1. patstāvīgi, klausoties skolotāja piedāvātajos audio materiālos, vizualizēt asociācijas, kuras izsauc attiecīgā skaņa vai mūzika, piedāvāt savu variantu, kur tā varētu skanēt, radot kādu konkrētu noskaņu, atmosfēru.

Stundā nepieciešamie materiāli darbam

Skolotājam – teorija par skaņu/mūziku kā scenogrāfijas elementu, četri dažādi audio materiāli;

Skolēniem – A3 balta lapa, zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi.

Mācību stundā izmantotās metodes – stāstījums, diskusija, radošā, individuālipraktiskā darbība.

Paredzamais rezultāts – izglītojamais spēj vizuāli iztēloties un attēlot dzirdēto mūziku vai skaņu, radot asociācijas ar vidi, kur tā varētu skanēt, izmantojot iepriekš iegūtās zināšanas un pieredzi, attīsta savu radošo darbību.

Vērtēšanas kritēriji – mācību uzdevuma izpilde - darbs stundā (vērtē ar ieskaitīts/neieskaitīts). Atzīmes izšķiršanās gadījumā nosaka, vai tā tiks noapaļota par balli uz augšu vai leju (7.pielikums 7.1.tabula).

5.uzdevums

Mērķis – veicināt skolēna spēju veidot vienotu, radošu darbu grupā, apvienojot iepriekš apgūtos scenogrāfijas elementus jaunas idejas realizācijā. Attīstīt prasmes pamatot savu un grupas biedru ideju, tās vizuālo atrisinājumu attiecīgajam tematam, tēmai.

Mācību stundā veicamie uzdevumi

- 1.izveidot grupu līdz 5 dalībniekiem;
- 2.izlozēt tematu, kuram būs jāveido kvalitatīvas un izstrādātas scenogrāfijas skices visiem tās elementiem;
- 3.vienojoties ar grupas biedriem, attīstīt idejas vizualizācijas realizācijas variantus, izstrādāt dekorāciju skici, kostīmus un grīmu vismaz diviem tēliem, apgaismojumu vienai aintai un izvēlēties un pievienot audio noformējumu, ievērojot scenogrāfijas principus;
- 4.ar grupas biedriem prezentēt izveidotās scenogrāfijas skices, pastāstot un atklājot savu ideju un attēlojot klases biedriem tās vizualizāciju, pievienojot apgaismojumu un skaņas elementus.

Stundā nepieciešamie materiāli darbam

Skolotājam – video materiāli, uz lapām uzrakstīti 3 dažādi temati scenogrāfijām, A4 lapas ar cilvēka silueta ārējo līniju, plastmasas kvadrātveida gabaliņi pamatkrāsās;

Skolēniem – A3 balta lapa, zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi, kabatas lukturītis.

Mācību stundā izmantotās metodes – stāstījums, diskusija, demonstrācija, pētnieciskā darbība, eksperiments, praktiskais darbs, savstarpēja sadarbība.

Paredzamais rezultāts – skolēns spēj vienoties un realizēt savu un grupas biedru ideju, vadoties pēc iepriekšējiem mācību uzdevuma posmiem, rada vienota stila, tēmas darbu, prot pamatot ideju un paskaidrot vizuālo un saturisko tēlu. Izprot scenogrāfijas jēdzienu un tās elementu nozīmi teātra tapšanā.

Vērtēšanas kritēriji – scenogrāfijas elementu idejiska vienotība (3 p.), kopējais vizuālais iespaids (2p.), tehniskais izpildījums (piemēram, krāsojums) (2p.), darbs stundā (1p.), sadarbība grupā, idejas pamatojums (2p.). Skolēniem tiek piedāvāti kritēriji, vērtē klases biedri (7.pielikums 7.1.tabula). Maksimāli iegūstamais punktu skaits – 10 (8.pielikums 8.2.tabula). Par uzdevumu tiek likts vērtējums ballēs.

3.3. Mācību procesa un uzdevumu kopas aprobācijas analīze un izvērtējums

Mācību uzdevumu kopas aprobācija tiek veikta divās Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas 8. klasēs.

Izglītojamo skaits, kā jau Rīgas centra skolā, katrā klasē ir ļoti liels – attiecīgi 30 un 34 skolēni. Tomēr viņi ir motivēti apgūt jauno un gūt zināšanas, tādēļ darbs ar skolēniem nesagādā lielas problēmas. Skolēnu solu izvietojums arī ir optimāls (viņi sēž vairākās rindās pa 3 vai 2), lai skolotājam atvieglotu mācību darba organizēšanu.

Veidot apgūstamo tematu un veicamo darbību plānu ir ērti, jo stundu plānojumā abām klasēm ir 2 vizuālās mākslas mācību stundas pēc kārtas, kas ļauj veikt pietiekami daudz laika katra temata, scenogrāfijas elementa iepazīšanai.

Klase, tehnoloģiju aspektā, ir ļoti labi aprīkota, ir pieejams dators ar tumbām audio materiālu atskaņošanai, projektors, gan arī interaktīvā tāfele, kas atvieglo skolotāja darbu, rādot elektroniskos uzskates materiālus skolēniem interesantā un saistošā veidā.

Mācību stundu 1. tēma: “Ieskats scenogrāfijā. Scenogrāfijas elements – dekorācija”

Paredzētais laiks: 2 mācību stundas, 80 min.

Stundu norises apraksts

Ievads: mācību stundas sākumā skolēni tiek iepazīstināti ar terminu “scenogrāfija”. Lai noskaidrotu skolēnu zināšanas un izpratni par šo jēdzienu, viņi tiek mudināti izteikt savu viedokli un pieņēmumus. Klasē starp izglītojamajiem un skolotāju noris aktīva diskusija, “prāta vētra”. Pusaudži pārsvarā ar minēto jēdzienu iepriekš nav saskārušies, tomēr tas tiek asociēts saistībā ar teātri.

Stundas turpinājumā skolotājs atklāj scenogrāfijas skaidrojumu un skolēnus īsi iepazīstina ar elementiem, kas to veido. Plašāk pievēršot uzmanību tieši dekorācijai, kas ir stundu galvenais temats, skolēniem tiek parādīti elektroniskie uzskates materiāli no Latvijas Nacionālās operas iestudējuma “Burvju flauta” (1. pielikums 1.1. att.), papildinot to ar īsiem komentāriem, skaidrojumiem.

Mācību uzdevuma izklāsts: skolēniem tiek izklāstīts mācību uzdevums – veidot izstrādātu scenogrāfijas dekorāciju skici teatrālam uzvedumam, izvēloties sev saistošāko no trīs skolotāja piedāvātajiem tematiem. Tie ir uzrakstīti uz tāfeles – “Kosmos”, “Spoku apdzīvota māja” un “Vētra”. Ar izglītojamajiem tiek pārrunāts, kas tiks vērtēts, kādiem aspektiem jāpievērš uzmanība, arī vērtēšanas kritēriji ir attēloti uz tāfeles, lai skolēni mācību stundu laikā var sekot līdzi. Jaunieši tiek iedrošināti nebaidīties no jaunā, bet ļaut vaļu

fantāzijai, aicināti pierakstīt arī komentārus, jo ne vienmēr visu ideju iespējams attēlot plāknē. Dekorācijai idejiski jābūt reāli pielietojamai teātrī, tāpēc svarīgi ir tās komponentu izmēri attiecībā pret cilvēka apmēru. Tādēļ skolēniem savā dekorāciju skicē jāieziņē arī shematisks cilvēka atveidojums. Tiek norādīts, ka dekorāciju skice būs jāizmanto arī turpmākajos mācību uzdevumos.

Skolēnu praktiskā darbība: skolēni pievēršas uzdevuma veikšanai – izvēlas sev saistošāko tēmu no piedāvātajām - un sāk veidot dekorāciju skices. Lielākajai daļai skolēnu vissaistošākais temats, šķiet, “Kosmoss” (liela daļa no viņiem izvēlas attēlot tieši šo variantu). Kaut arī šāda uzdevuma veikšana skolēniem ir kaut kas jauns, skolotāja iedrošināti, viņi aktīvi darbojas. Skolotājs mudina izglītojamos ņemt vērā, ka uzdevums ir veidot dekorāciju skici, lai to varētu izmantot teatrāla uzveduma scenogrāfijas izveidošanā. Lai labāk tiktu izprasta skolēna ideja, viņi tiek aicināti pierakstīt komentārus, piemēram, par izmantoto materiālu dekorācijās, iespējamajiem specefektiem, tehniskajiem risinājumiem – projekcijām vai t.m.l.

Nobeigums: stundas beigās skolēni darbus ir pabeiguši – uz A4 formāta lapām ir attēlota dekorāciju skice kādam no skolotāja piedāvātajiem tematiem (3. pielikums, 3.1.-3.12.att.). Ar skolēniem tiek pārrunāti iespaidi, pildot mācību uzdevumu, kas padevās un kas sagādāja grūtības, izdarīti secinājumi par scenogrāfijas elementu – dekorāciju un kas turpmāk būtu jāņem vērā, veicot līdzīgu uzdevumu. Skolēni tiek atkārtoti informēti, ka nākamās mācību stundas uzdevuma izpildei būs nepieciešams izmantot izveidotās skices.

Skolēnu darbu vērtēšana, rezultātu izvērtējums un secinājumi

Mācību uzdevuma izpilde veido vienu daļu no pirmā vērtējuma tematā. Par uzdevumu maksimāli iegūstamais punktu skaits ir 10, kas, kopā ar apgaismojuma, kostīmu un grima, un skaņas elementu apguvi, veidos 1. gala vērtējumu (kopējais iegūstamais punktu skaits– 30 punkti) (7.pielikums 7.1.tabula). Aplūkojot skolēnu darbus (3. pielikums 3.1.-3.12.att.), var novērot, ka mācību uzdevuma ideja ir saprasta, ko vēl vairāk paspilgtina skatuves priekšskara attēlojums atsevišķu skolēnu darbos (3. pielikums 3.1.,3.11.att.). Iespējams, tas ir tādēļ, jo skolotājs stundas ievadā deva vizuālu ieskatu dažādos skatuves dekorāciju veidos, kur minētais bija attēlots.

Vērtējot mācību uzdevumu, tika ņemti vērā tādi kritēriji kā dekorācijas izveide jeb atbilstība uzdevumam, izvēlētajam tematam, kopējai darba kompozīcijai, tehniskajam izpildījumam, idejas oriģinalitātei un darbam stundā (8.pielikums 8.1.tabula). Lai labāk atspoguļotu vērtēšanas norisi, aprakstīts izvērtējums divu skolēnu darbiem. Apskatot Annas darbu (3.pielikums 3.1.att.), var redzēt, ka viņa ievērojusi dekorācijas principus attiecībā pret tās izmēriem ar cilvēku (kas nosaka arī aptuveno telpas izmēru), ir vērojams perspektīvas lietojums, kas ļoti labi atspoguļo un padara skicē attēloto ideju vieglāk uztveramu. Vēl labāk

dekorāciju attēlojumu paspilgtina teātra priekšskara esamība. Anna par pirmo kritēriju saņem maksimālo punktu skaitu (2 punkti), kā arī darbs ir tematiski atbilstošs vienai no skolotāja piedāvātajām tēmām (2 punkti). Kompozicionāli darbs ir vienots un sakārtots, par to skolniece iegūst 1 punktu. Par tehnisko izpildījumu Anna, no maksimāli iespējamajiem 2 punktiem, iegūst 1 punktu, jo darba krāsojuma rūpība nav līdz galam izstrādāta, rodas nepabeigtības iespaids. Darba ideja ir interesanta un uzskatāma par oriģinālu, jo izmantoti arī tādi objekti un dekorācijas, kas pirmajā mirklī nesaistās ar spoku apsēstu māju, piemēram, milzīga apmēra zirnekļi. Darba radošo ideju paspilgtina komentāri par projekciju un īstu zirnekļu tīklu izmantošanu, par šo vērtējuma aspektu – 2p. Anna aktīvi mācību stundā pildījusi uzdevumu un iegūst par to 1 punktu. Kopā skolniece par dekorācijas skices izveidi iegūst 9 punktus. Vērtējot Kristīnes darbu (3. pielikums 3.10.att.), nav pilnībā saskatāma atbilstība mācību uzdevumam, vairāk ir izveidots zīmējums izvēlētajai tēmai, jo nav skaidrs, kā objekti, kas atrodas priekšplānā, varētu tikt realizēti, ko apgrūtina arī skatuves grīdas neesamība. Par pirmo vērtēšanas aspektu Kristīne saņem 1 punktu. 2 punktus skolniece iegūst par atbilstību tēmai. Kompozicionāli darbs ir daļēji sakārtots – 0,5 punkti. Par tehnisko izpildījumu Kristīne ir ieguvusi 1 punktu, darba ideja ir uzskatāma par radošu, ko visvairāk noteica interesantais cilvēku izvietojuma risinājums. Skolniece par darba oriģinalitāti saņem 2 punktus, kurus papildina darbs mācību stundā (1 punkts). Kopā par uzdevuma veikšanu Kristīne ieguvusi 7,5 punktus.

Skolēni mācību uzdevuma veikšanā iesaistījās aktīvi, izzinot un apgūstot arī potenciālos izaicinājumus, ar kuriem savā darbā saskaras arī scenogrāfi. Apgūstot konkrēto mācību uzdevumu, skolēni rod izpratni par scenogrāfijas elementa – dekorācijas īpašībām un nozīmi teatrāla uzveduma tapšanā. Uzdevums rosina skolēnus domāt telpiski, vienlīdz ļaujot iepazīt arhitektuālo formu atveidojumu interjera aspektā. Skolēni ir iepazīnuši dekorāciju kā vienu no scenogrāfijas elementiem.

Mācību stundu 2. tēma: “Scenogrāfijas elements – apgaismojums”

Paredzētais laiks: 1 mācību stunda, 40 min.

Stundas norises apraksts

Ievads: sākoties mācību stundai, skolotājs mudina skolēnus atcerēties iepriekšējā mācību stundā apskatīto tematu, dalīties ar to, kas palicis atmiņā. Daļa skolēnu aktīvi izsaka savas domas. Tiek rosināta diskusija par iespējamo šīs stundas tēmu, ko izglītojamie viegli uzmin, jo pievērsuši uzmanību iepriekšējā stundā aplūkotajam scenogrāfijas elementu īsajam apskatam. Stundas tēma ir “Apgaismojums scenogrāfijā”. Veidojot diskusiju, skolēniem tiek

lakoniski izskaidrots apgaismojuma jēdziens un tā nozīme. Tiek parādīti uzskates materiāli no Latvijas Nacionālā teātra izrādes “Parīzes Dievmātes katedrāle” (1. pielikums 1.3. att.), rosinot skolēnus izteikt domas par attēlotā apgaismojuma nozīmi, kādam nolūkam tas lietots. Par diskusijas tematu tiek izvirzītas arī apgaismojuma īpašības – intensitāte, krāsa un citas.

Mācību uzdevuma izklāsts: skolēni ir ļoti ieinteresēti, kāds būs šīs stundas uzdevums, jo iepriekš viņiem bija lūgts paņemt līdzīgu kabatas lukturīti un kādu foto ierīci. Vispirms skolēniem tiek dots uzdevums izveidot grupas pa 3 cilvēkiem katrā. Tad tiek prezentēts šīs mācību stundas uzdevums – izveidot fotogrāfiju kopu no 6-10 attēliem, kurās būtu attēlots dažāda veida apgaismojums, par fonu izmantojot iepriekšējā mācību stundā veidotās dekorācijas. Kvalitatīvākās un daudzveidīgās fotogrāfijas stundas beigās jānosūta skolotājam uz e-pastu. Lai radītu attiecīgu un daudzveidīgāku apgaismojumu, katrai izglītojamo grupai tiek iedotas krāsainas, caurspīdīgas plastmasas pamatkrāsās, lai, pieliekot tās priekšā gaismas avotam, radītu attiecīgo nokrāsu (arī krāsu jaukšana), kā arī koka klucīši, kuri kalpo kā objekti scenogrāfijā. Lai skolēni labāk izprastu veicamo uzdevumu, skolotājs veic demonstrējumu, kurā tiek lūgta arī skolēnu palīdzība. Tiek pārrunāti vērtēšanas kritēriji, tie norādīt arī uz tāfeles.

Skolēnu praktiskā darbība: sākumā skolēni izveido grupas, kurās darbosies, katrai no tām skolotājs iedod 3 pamatkrāsu plastmasas gabaliņus, apgaismojuma krāsas ietekmēšanai, un koka klucīšus, kurus izmantot par objektiem. Lai izveidotu atbilstošāku vidi uzdevuma veikšanai (spilgtāk atklātos skolēnu veidotā apgaismojuma īpašības), klasē tiek izslēgts mākslīgais apgaismojums un aizvērtas logu žalūzijas. Skolēni ir ieinteresēti un aizrauti sākt darboties pēc iespējas ātrāk. Skolēniem, kuri nav paņēmuši līdzīgu kabatas lukturīti, skolotājs piedāvā kādu no saviem. Klasē notiek rosība un aktīvi tiek diskutēts, jaunieši izmēģina vizualizēt savas idejas, eksperimentē gan ar apgaismojuma nokrāsu un krišanas leņķi, gan stiprumu – intensitāti, tādējādi pētot un atklājot apgaismojuma īpašības, tās fiksē fotouzņēmumā. Katra grupa fotografē lielu skaitu bilžu, tomēr veiksmīgāko 6-10 attēlu atlase nesagādā lielas grūtības. Skolēnu darbošanās procesā būtiska skolotāja palīdzība nav nepieciešama, jauniešiem uzdevums ir skaidrs un veiksmīgi tas tiek realizēts, pa brīdim viņi tikai tiek mudināti nesteigties.

Nobeigums: stundas izskaņā skolēni veic attēlu kopas izveidi un tās nosūtīšanu skolotājam. Starp skolotāju un skolēniem tiek pārrunātas atklātās apgaismojuma īpašības, kāpēc, pēc viņu domām, tas ir nepieciešams, kādi ir tā uzdevumi, kā apgaismojums iespaido attiecīgās atmosfēras un noskaņas izveidi scenogrāfijas aspektā.

Skolēnu darbu vērtēšana, rezultātu izvērtējums un secinājumi:

Arī par šī uzdevuma veikšanu izglītojamie var iegūt noteiktu punktu skaitu – 10 -, pirmā vērtējuma iegūšanai. Kā vērtēšanas kritēriji grupu darbam tiek izvirzīti fotogrāfiju kopas izveide ar dažādu apgaismojumu attēlojumu, kompozicionālais izpildījums (kopas vienotība), tehniskais izpildījums un darbs stundā (7.pielikums 7.1.tabula). Skolēnu darbu (3. pielikums 3.13.-3.16.att.) kvalitāte atklāj, ka mācību uzdevums bijis saistošs, interesants un ļāvis jauniešiem radoši izpausties.

Vērtējot skolēnu darbus, kā viens no svarīgākajiem aspektiem šajā mācību uzdevumā (par ko bija iespēja iegūt visvairāk punktu) ir fotogrāfiju kopas vienotība un daudzveidība attēlotajā apgaismojumā, kādas tās īpašības atklātas (8.pielikums 8.1.tabula). Lai labāk atspoguļotu vērtēšanas norisi, aprakstīts izvērtējums diviem skolēnu grupu darbiem. Ketlīnas, Daniela Artūra un Egila darbs (3.pielikums 3.13.att.) ir atbilstošs uzdevumam un norādītajiem tā kritērijiem, ir izveidota fotogrāfiju kopa, viņi iegūst 2 punktus par šo vērtējuma aspektu. Kompozicionāli fotogrāfijas ir vienotas stilā un veido ļoti labu kopiespaidu, skolēni saņem par kompozicionālo izpildījumu 2 punktus. Fotogrāfijās attēlotais apgaismojums ir gan krītošs no vairākiem leņķiem, gan ar dažādu stiprumu – izkļiedētību un nokrāsu. Ketlīna, Daniels Artūrs un Egils ir veiksmīgi eksperimentējuši un pētījuši apgaismojuma īpašības - par to skolēni saņem 3 punktus. Fotogrāfiju tehniskais izpildījums ir kvalitatīvs un rada labu kopiespaidu, par šo aspektu tiek piešķirti vēl 2 punkti, bet, par veiksmīgu un aktīvu darbu stundā, papildus tiek pievienots vēl 1 punkts. Skolēni, par mācību uzdevuma izpildi, kopā iegūst maksimālo punktu skaitu – 10. Aplūkojot Riharda, Elizabetes un Marka fotogrāfiju kopu (3.pielikums 3.16.att.), uzreiz vērojama tās vienotība stilā. Fotogrāfijas ir kvalitatīvas un pārdomātas. Skolēni par šiem vērtējuma aspektiem ieguvuši visus 6 punktus (atbilstība uzdevumam, kompozīcija un tehniskais izpildījums). Par apgaismojuma daudzveidību skolēni saņem 2 punktus no 3, jo, lai gan ir attēlots dažāda veida apgaismojums (krītošs no sāniem, izgaismots fons, dažādi objekti), tomēr nav pietiekami daudz izpētīta apgaismojuma nokrāsas ietekme uz attiecīgā efekta radīšanu. Par darbu stundā Rihards, Elizabete un Marks nopelna 1 punktu, kas kopā par uzdevumu viņiem dod 9 punktus.

Skolēni mācību stundā darbojas aktīvi un izzinoši, pētot un eksperimentējot ar apgaismojuma maināmajām īpašībām – krāsu, intensitāti, krišanas leņķi un citām. Tiek atklātas vizuālās iespējas (gan atmosfēras, gan objektu attiecīgās redzamības), kuras iespējams panākt ar apgaismojumu. Uzdevums skolēniem ir saistošs, jo uzdevuma izpildei, tiek izmantotas aktīvas mācību metodes un pielietotas gan foto ierīces, gan kabatas lukturīši un krāsainā plastmasa apgaismas nokrāsas radīšanai, kas kopumā mācību uzdevumu padara vizuāli efektīvu. Arī vide tiek pielāgota attiecīgā uzdevuma veiksmīgākai izpildīšanai. Tā kā

fotogrāfiju kopa ir jānosūta elektroniski skolotājam, daudzas grupas beigās to neizdarīja, līdz ar to neiegūstot vērtējumu par šo scenogrāfijas elementu, kas ir mīnus mācību uzdevumiem, kuru iesniegšana nenotiek uzreiz.

Eksperimentējot un pētot apgaismojuma īpašības 2. mācību uzdevuma ietvaros, skolēni atklāj tā nozīmi redzamības un atmosfēras, noskaņas radīšanā. Jaunieši ne tikai attīsta sadarbības un komunikācijas prasmes, veicot uzdevumu grupās, bet arī veiksmīgi pilnveido savas pētnieciskās spējas. Skolēniem uzdevums un tā izpilde ir saistoša, jo tiek veikts neierastā klases atmosfērā, tādējādi padarot eksperimentus ar apgaismojumu vizuāli iespaidīgākus. Kā arī ieinteresētību rada moderno tehnoloģiju izmantošana.

Mācību stundu 3. tēma: “Scenogrāfijas elements – kostīmi un grims”

Paredzētais laiks: 1 mācību stunda, 40 min.

Stundas norises apraksts

Ievads: stundas ievadā, kā ierasts, tiek pārrunāti iepriekšējās stundās veiktie uzdevumi – apskatītie scenogrāfijas elementi. Tiek veidota diskusija, lai izprastu, kādas zināšanas un prasmes skolēni apguvuši. Mācību procesa turpinājumā tiek apskatīts un izvērtēts nākamais scenogrāfiju veidojošais elements – kostīmi un grims. Temats skolēniem šķiet interesants, jo ir vizuāli iespaidīgs un saistošs. Skolotājs rāda skolēniem video materiālu no kostīmu un grima izveides procesa Brodvejas mūziklam “Šreks” (1. pielikums 1.5. att.), kas skolēniem ir jau pazīstama un iemīļota multiplikācijas filma. Kostīmi un grims tiek skatīts arī niansētāk, aplūkojot fotogrāfijas no latviešu teātrī iestudētas izrādes (1. pielikums 1.4. att.), lai pārrunātu, kādiem izrādes mērķiem tie tiek izmantoti. Vizuālie materiāli tiek papildināti ar skolotāja komentāriem (it īpaši video materiāls, jo tā audio ieraksts ir angļu valodā), arī skolēni tiek aicināti iesaistīties, izsakot savu viedokli par to, kādēļ kostīmi un grims ir tik svarīgs scenogrāfijas elements, un kāda ir to nozīme arī ikdienas dzīvē.

Mācību uzdevuma izklāsts: pēc neliela teorētiskā ieskata attiecīgajā scenogrāfijas elementā, skolotājs atklāj mācību uzdevumu – izveidot kostīma un grima izstrādātu skici vienam tēlam, kas attīstītu un turpinātu pirmajā mācību stundā veidotās dekorācijas ideju. Tērpam jāveido vienots tematiskais kopiespaids ar iepriekš apskatīto scenogrāfijas elementu, attēlojot to no trīs skatu punktiem – priekšpuses, aizmugures un sāna skata. Izglītojamie tiek informēti par vērtēšanas kritērijiem, tie skolēniem redzami visu uzdevuma veikšanas laiku uz tāfeles. Lai skolēni varētu pildīt uzdevumu, attīstot ideju, tiek izdalītas viņu iepriekš veidotās dekorāciju skices.

Skolēnu praktiskā darbība: mācību uzdevums skolēniem ir gana saistošs, jo neprasa ļoti lielu piepūli – skolotājs iepriekš ir sagatavojis lapas, uz kurām attēlotas sievietes vai vīrieša (skolēns pats var izdarīt izvēli, kura dzimuma pārstāvim veidot kostīmu) silueta ārējās aprises (4. pielikums 4.1.-4.3.att.), skolēna uzdevums ir rosināt savu iztēli un radošo domāšanu oriģinālas un tematiskas (“Kosmoss”, “Spoku apdzīvota māja” vai “Vētra”) idejas vizuālai attēlošanai. Lai labāk atspoguļotu jaunieša ideju, viņi tiek mudināti rakstīt komentārus, piemēram, par tērpa materiālu, kādām īpašām pazīmēm vai tehniskām iespējām. Darbs stundā rit raiti, skolēni ir izdomas bagāti, tiem, kuriem uzdevuma izpilde sokas mazāk, skolotājs palīdz ar ideju attīstīšanu, sniedzot komentārus un iedrošinot nebaidīties vizualizēt savu iecerī.

Nobeigums: pēc uzdevuma izpildes, skolotājs ar skolēniem pārrunā veiksmes un grūtības, kas radušās veidojot tēla kostīma un grima izstrādātu skici, un elementa nozīmi scenogrāfijā.

Skolēnu darbu vērtēšana, rezultātu izvērtējums un secinājumi:

Par šī uzdevuma veikšanu skolēni var iegūt atlikušos 10 punktus (no 30 maksimāli iegūstamajiem punktiem) pirmā vērtējuma saņemšanai (8. pielikums 8.1. tabula). Par svarīgiem aspektiem vērtējuma iegūšanai tiek izvirzīti atbilstība tematam dekorācijas skicē, tehniskais izpildījums un kreativitāte, papildus tiek ņemts vērā arī darbs stundā (7. pielikums 7.1.tabula).

Lai labāk atspoguļotu vērtēšanas norisi, aprakstīts izvērtējums divu izglītojamo darbiem. Aplūkojot Viktorijas veidoto kostīma un grima skici (3. pielikums 3.21.att.), redzama temata saistība un atbilstība dekorācijas skicei (3. pielikums 3.6. att.), to paspilgtina radniecīgu krāsu lietojums. Par atbilstību dekorācijas tēmai, skolniece iegūst 3 punktus, jo skicē atklājas vienojoša ideja abos scenogrāfijas elementos. Arī par tehnisko izpildījumu Viktorija saņem maksimālos punktus par attiecīgo kritēriju – 3. Skolniece izveidojusi kvalitatīvu tērpa skici ar rūpīgu krāsojumu. Darbs ir kreatīvs un uzskatāms par oriģinālu, tāpēc tiek piešķirti 3 punkti arī šajā vērtējuma aspektā. Par darbu stundā tiek papildus pievienots 1 punkts. Kopā Viktorija par mācību uzdevuma izpildi ieguvusi maksimāli iespējamus 10 punktus.

Riharda darba (3. pielikums 3.19. att.) atbilstība dekorāciju skices (3. pielikums 3.3. att.) tēmai nav saskatāma uzreiz, tomēr izlasot skolēna veiktos komentārus, iespējams atrast saistību. Tā kā Riharda dekorāciju skice nav izstrādāta līdz galam, izmantoto krāsu ziņā arī nav saskatāma vienotība, tomēr par šo vērtējuma kritēriju skolēnam tiek piešķirti 2 punkti. Darba tehniskais izpildījums vērtējams kā viduvējs – gan krāsojuma, gan līniju noteiktības ziņā – 2 punkti. Riharda izveidotā kostīmu un grima skice ir uzskatāma par interesantu un

radošu, tādēļ viņš šajā aspektā nopelna 2 punktus. Skolēns mācību stundas laikā aktīvi darbojas, par ko nopelna papildus 1 punktu. Kopā Rihards par kostīma un grima skici vienam tēlam saņem 7 punktus.

Apgūstot šo mācību uzdevumu, skolēniem tiek radīta izpratne par kostīmu un grima nozīmi teatrālā iestudējumā un to izveides procesu. Salīdzinot ar pirmā mācību uzdevuma rezultātiem, skolēniem vieglāk ir vizuāli risināt un pilnveidot ideju, kura iepriekš jau pārdomāta un attīstīta, veidojot skatuves dekorāciju skici. Kostīmu un grima skices izveide skolēniem nesagādā lielas grūtības vai izaicinājumus un šķiet saistoša.

Mācību stundu 4. tēma: “Scenogrāfijas elements – skaņa”

Paredzētais laiks: 1 mācību stunda, 40 min.

Stundas norises apraksts

Ievads: lai gūtu ieskatu pēdējā nozīmīgākajā scenogrāfijas elementā, skolēni tiek mudināti apdomāt, cik svarīga viņu dzīvē ir mūzika un skaņa, kāda tai ir nozīme. Skolēni diskusijā iesaistās un izsaka savu pieredzi.

Mācību uzdevuma izklāsts: uzdevums, kas skolēniem jāveic, ir klausīties skolotāja iepriekš izvēlētajā atskaņotajā audio materiālā un attēlot vidi, kurā tā varētu skanēt. Svarīgākais uzdevums ir vizualizēt to, ar ko asociējas attiecīgā mūzika vai skaņa, kādu noskaņu tā rada klausītājam. Kopumā jāattēlo 4 dažādi audio materiāli, katram veltot vidēji 7 minūtes (pēc noteiktā laika skolotājs atskaņo nākamo audio materiālu).

Skolēnu praktiskā darbība: skolēniem uzdevums uzreiz ir skaidrs. Vispirms A3 lapa tiek sadalīta četros vienādos kvadrantos, lai katra audio materiāla vizualizēšanai secīgi izmantotu vienu no tiem. Kad skolotājs uzlicis atskaņošanai pirmo muzikālo materiālu, skolēni sāk attēlot to, kas ienācis prātā – ar ko asociējas attiecīgā mūzika – vide, objekti, krāsas utt. Sākumā izglītojamie ir mazliet nedroši, vai tiešām var attēlot jebko, ar ko saistās dzirdētais, klausoties attiecīgo audio materiālu, tomēr, skolotāja iedrošināti, darbošanās tiek turpināta. Skolēni ir aktīvi un klasē valda pozitīva gaisotne. Var novērot, ka attiecīgā atskaņotā mūzika ietekmē arī izglītojamo uzvedību, - skatot lēnai, skumjai dziesmai, jaunieši kļūst mierīgāki un klusāki, turpretim, atskaņojot enerģisku, mazliet haotisku mūziku, tādi kļūst arī skolēni.

Nobeigums: pēc visu 4 audio materiālu noklausīšanās un to vizualizācijas (3. pielikums 3.27.-3.34.att.), skolotājs ar klasi pārrunā mācību uzdevuma nozīmību, kādēļ kā scenogrāfijas elements svarīga ir arī skaņa, kādam nolūkam tā kalpo.

Skolēnu darbu vērtēšana, rezultātu izvērtējums un secinājumi

Izvērtējot mācību stundu, var secināt, ka skolēniem uzdevums ir ļoti saistošs, atmosfēra klasē brīva un nepiespiesta, jo skolēni var darboties bez lieliem ierobežojumiem, galvenais ir attēlot savas asociācijas un vizualizēt tās, klausoties attiecīgo mūziku. Skolēnu darbi ir ļoti dažādi (3. pielikums 3.27.-3.34.att.), sākot ar abstraktiem vizualizējumiem (3. pielikums 3.32 att.), līdz konkrētiem vārdiem (3. pielikums 3.33.att.).

Skolēni par uzdevuma izpildi iegūst “ieskaitīts” (8.pielikums 8.2.tabula), kas ir noteicošs aspekts, ja skolēns nebija izpildījis kādu no iepriekšējiem mācību uzdevumiem (dekorāciju, apgaismojuma vai kostīma un grima skices), kas kopā veido pirmo vērtējumu. Ja skolēns mācību stundā ir vizualizējis vismaz divus atskaņotos audio materiālus, viņš saņem “ieskaitīts”, pretējā gadījumā – “neieskaitīts”. Negatīva vērtējuma (neieskaitīts) saņemšanas gadījumā, ja kāds no iepriekšējiem darbiem nav veikts, atzīme tiek pazemināta.

Skolēni mācību stundas ietvaros veiksmīgi atklāj audio noformājuma nozīmi attiecīgā noskaņojuma radīšanai un vides atspoguļošanai, par ko liecina viņu pārdomas un secinājumi stundas noslēgumā. Jaunieši ir izpratuši, cik liela nozīme var tikt piešķirta muzikālajam aspektam teātra uzvedumā.

Mācību stundu 5. tēma: “Scenogrāfijas idejas attēlojums, pielietojot visus tās elementus”

Paredzētais laiks: 4 mācību stundas, 160 min.

Stundu gaitas apraksts

Ievads: mācību stundu sākumā ar skolēniem tiek pārrunāts, kas iepriekšējās stundās apgūts, lai noskaidrotu viņu zināšanas saistībā ar scenogrāfiju un tās elementiem. Lai rosinātu skolēnu noskaņošanu jaunā mācību uzdevuma veikšanai, tiek parādīts video materiāls no Brodvejas mūzikla “Šreks” (1. pielikums 1.2. att.), kurā atspoguļota scenogrāfijas izveide, sākot ar ideju ģenerēšanu un skiču zīmēšanu, beidzot ar pašu dekorāciju, tērpu utt. izveidi iestudējumam, arī parādot, kā tie veido skatuves ietēru un kā scenogrāfijas elementi mijiedarbojas ar aktieriem. Video materiāls ir angļu valodā, tādēļ, lai izglītojamie bez grūtībām uztvertu informāciju, skolotājs komentē tajā notiekošo.

Mācību uzdevuma izklāts: skolēniem jāizveido grupas, katrā līdz 5 cilvēkiem. Skolotājs katrai no tām ļauj izlozēt kādu no iepriekš sagatavotām 3 tēmām (5. pielikums 5.1. tabula). Lai skolēnus rosinātu domāt radošāk (rast oriģinālus vizuālos risinājumus), aprakstītais notikums (darbība, kas varētu notikt attiecīgajā scenogrāfijā) jāievieto tam nedabiskā vidē, kas reālajā pasaulē ir maz iespējama. Piemēram, seno Ēģipti jāapdzīvo cilvēkiem, kas uz darbu dodas ar vairākiem sabiedriskiem transportlīdzekļiem tādiem kā tramvajs un vilciens.

Sadarbojoties grupā, skolēniem jāvienojas par idejas vizuālu realizāciju, izveidojot izstrādātu vienas ainas scenogrāfijas skici, iekļaujot visus iepriekšējās mācību stundās apskatītos elementus – dekorāciju, tērpus un grimu vismaz 2 tēliem, apgaismojumu un audio noformējumu. Skolotājs skolēnus informē, ka pēc praktiskā uzdevuma veikšanas, grupai būs jāprezentē vizualizētā ideja pārējiem klases biedriem, izvēli pamatojot, un atklājot, kas uzdevuma veikšanā paveicies, sagādājis grūtības.

Skolēnu praktiskā darbība: izglītojamo pirmais uzdevums ir izveidot grupas, izvēloties klasesbiedrus, ar kuriem kopā veikt mācību uzdevumu. Skolēni to izdara veikli un jau pēc dažiem mirkļiem ir izveidotas grupas, katrā līdz 5 cilvēkiem. Skolotājs katrai grupai piedāvā izlozēt kādu no tematiem, kura ideja ir jāatspoguļo visos scenogrāfijas elementos. Skolēni nezin, ka tiek piedāvātas tikai 3 tēmas (nevis katrai grupai sava), lai neiespaidotos no klases biedriem. Lai skolēniem uzdevums patiešām būtu skaidrs, skolotājs vēlreiz izskaidro noteikumus – reālajā dzīvē grūti savienojamos notikumus apvienot ar attiecīgo vidi (5. pielikums 5.1. tabula) un radoši atrisināt to vienotā idejā, ievērojot scenogrāfijas elementu principus. Skolotājs skolēnus iedrošina domāt abstrakti un radoši, lai rastu idejas un variantus uzdevuma vizualizācijai – veidot sīktēlu skices un izvēlēties labāko, kuru attīstīt. Skolēni uzdevumu veic aktīvi un skolotāja palīdzība ir vajadzīga tikai uzdevuma izpildes sākuma posmā, lai palīdzētu attīstīt skolēnu idejas. Jaunieši veiksmīgi sadala pienākumus grupā, lai darbs tiktu veikts pēc iespējas veiksmīgāk. Pārsvarā 2 grupas biedri darbojas ar scenogrāfijas skices vizualizēšanu uz A3 formāta papīra, kamēr pārējie veido tērpu skices, izvēlēlas audio un apgaismojuma noformējumu, saskaņojot izvēli ar pārējiem grupas biedriem. Gaisotne klasē ir pozitīva un aktīva.

Nobeigums: kā jau iepriekš skolēniem minēts, mācību uzdevuma noslēdzošais posms ir grupu darba prezentācija pārējiem klases biedriem, kas, pēc skolotāja ieteiktiem kritērijiem, liks vērtējumu (6. Pielikums 6.1.,6.2.att.). Katras grupas prezentācijai atvēlēts salīdzinoši maz laika (aptuveni 5 minūtes), skolēnu grupu lielā skaita dēļ (vidēji 8 katrā klasē). Skolēni lieliski izstāsta savu ideju un prezentē darbu, atklājot scenogrāfijas un kostīmu izstrādātās skices, par fonu kalpo izvēlētais audio materiāls, kas palīdz vēl labāk izprast skolēnu veikumu. Prezentācijas nobeigumā skolēni vizuāli atklāj, kādu apgaismojumu piešķirušī konkrētajai idejai.

Skolēnu darbu vērtēšana, rezultātu izvērtējums un secinājumi:

Par izveidoto darbu, mācību uzdevuma ietvaros, katra skolēnu grupa saņēma vērtējumu ballēs. To, pēc skolotāja ieteiktiem vērtēšanas kritērijiem (uzrakstīti uz tāfeles klasē), noteica skolēni (6. pielikums 6.1.,6.2.att.), kas nav piedalījušies attiecīgās, darbu prezentējošās, grupas darbā (pārējie klasesbiedri). Skolēnu darbi (3. pielikums 3.35.-3.38. att.) ir interesanti,

kreatīvi, pārdomāti un kvalitatīvi, kas, iespējams, ir temata iepriekšējās, ievada apguves dēļ, kas liecina par scenogrāfijas elementu un to raksturojošo īpašību izpratni. Vēl, kā būtisks aspekts veiksmīgo darbu izstrādei vērtējams tas, ka skolēniem, noslēguma uzdevuma radīšanai, bija salīdzinoši daudz laika – 3 x 40 min.

Katram skolēnam tika iedota lapa, uz kuras rakstīt piešķirto vērtējumu un paskaidrot savu izvēli. Lai gan liela daļa skolēnu bija ielikuši vērtējumu 10 balles visām grupām, tomēr bija arī tādi, kas apzinīgi izvērtēja katras grupas darbu, ieliekot tās pārstāvjiem, viņaprāt, nopelnīto atzīmi. Par vissvarīgāko skolēni uzskatījuši darba kvalitāti un tehnisko izpildījumu, kā arī spēju savu ideju prezentēt un pamatot. Skolotājs, izliekot vērtējumus, ņēma vērā skolēnu veikto izvērtējumu. Kopumā skolēni bija pozitīvi attiecībā pret klases biedru veikumu, piešķirot atzīmes amplitūdā no 7 – 10 ballēm.

Veicot mācību uzdevumu, skolēni ne tikai nostiprināja savas zināšanas par visiem scenogrāfijas elementiem, bet arī radoši risināja savas idejas un darba plānošanu, attīstot sadarbības un komunikācijas prasmes. Darba idejas pamatošana un prezentācija, veiksmju, neveiksmju apzināšanās, ļāva jauniešiem izvērtēt paveikto un sasniegto.

REZULTĀTI UN SECINĀJUMI

Pusaudžu vecums ir būtisks skolēna attieksmju un vērtību sistēmas veidošanā, tādēļ skolotājam tas jāņem vērā, plānojot mācību programmu un uzdevumus, lai vienlaikus ar mācību vielas apgūšanu saistošā veidā, pusaudzis gūtu ieskatu arī kultūras vērtībās un aktualizētu kādu konkrētu tās aspektu.

Scenogrāfija iekļauj visus elementus, kas palīdz izveidot teatrāla uzveduma atmosfēru vai noskaņu. Tā ir telpisko un vizuālo elementu savstarpēja sadarbība, kuri veido skatuves kopējo dizainu. Scenogrāfija iekļauj skatuves arhitektūru un dekorācijas, kostīmus un grimu, apgaismojumu un skaņu. Scenogrāfijai, bieži asociēta ar dizainu, ir gara un komplicēta vēsture. Tā ir laika un telpas kustība, kas darbojas kā reālās telpas ekvivalents, kurā ir iekļauta neredzamā pāreja no ārējās pasaules uz iekšējo domu un jūtu telpu. Scenogrāfija rada pati savu telpu, kurā notiek izrādes darbība.

Gūstot ieskatu scenogrāfijā, tiek aktualizēts teātris kā mākslas veids. Vienlaicīgi Aplūkojot arī izrāžu piemērus no latvijas teātru repertuāra, izglītojamais rodas interese skolā apgūto pieredzēt arī dzīvē. Tādēļ tika izstrādāta uzdevumu kopa, kuras mācību uzdevumi daudzpusīgi un saistoši ļautu apgūt scenogrāfiju veidojošos aspektus, elementus un gūtu ieskatu tās izstrādes un realizācijas procesā.

Mācību uzdevumi tika veidoti, lai skolēniem ļautu gūt gan teorētisku bāzes ieskatu tematā, gan eksperimentējot un pētot pašiem atklāt kopsakarības un scenogrāfijas elementu nozīmi teatrāla uzveduma izveidē, gan darbojoties veicināt vispusīgu sevis attīstīšanu, apgūstot Latvijas Republikas vizuālās mākslas standartā apgūstamos uzdevumus. Mācību uzdevumu izpildes procesā skolēni iesaistījās ar interesi un entuziasmu, liecinot par tēmas aktualitāti pusaudžu vecumposmā.

Salīdzinot klases, kurās tika veikta uzdevumu aprobācija, var izdarīt secinājumus, ka vienā no klasēm skolēni bija aktīvāki, iesaistoties diskusijās, apspriežot attiecīgo tematu, turpretim, veicot praktisko darbību, tai veicās mazāk veiksmīgi. Bet paralēlklasē novērojams pretējais – diskusijas nevedās tik veiksmīgi, taču aktīvāk norisinājās iesaistīšanās praktiskajos mācību uzdevumos. Kopumā novērojams, ka veiksmīgāki darbi izdevušies tieši sekundāri minētās klases skolēniem.

Skolēni mācību uzdevumu izpildē iesaistījās aktīvi, izzinot un apgūstot arī potenciālos izaicinājumus, ar kuriem savā darbā saskaras arī scenogrāfi. Apgūstot konkrēto mācību uzdevumu, izglītojamie rod izpratni par scenogrāfijas un tās elementu – dekorāciju, kostīmu un grima, apgaismojuma un skaņas īpašībām un nozīmi teatrāla uzveduma tapšanā.

Uzdevumu izpilde, īpaši skatuves dekorāciju veidošana, rosināja skolēnus domāt telpiski, vienlīdz ļaujot iepazīt arhitektuālo formu atveidojumu interjera aspektā. Skolēni iepazīna dekorāciju kā vienu no scenogrāfijas elementiem.

Eksperimentējot un pētot apgaismojuma īpašības 2. mācību uzdevuma ietvaros, skolēni atklāja tā maināmās īpašības – krāsu, intensitāti, krišanas leņķi un citas. Tika izprasta apgaismojuma nozīme redzamības un attiecīgās atmosfēras, noskaņas radīšanai. Jaunieši ne tikai attīstīja sadarbības un komunikācijas prasmes, veicot uzdevumu grupās, bet arī veiksmīgi pilnveidoja savas pētnieciskās spējas. Skolēniem uzdevums un tā izpilde bija saistoša, jo tika veikts neierastā klases atmosfērā, tādējādi padarot eksperimentus ar apgaismojumu vizuāli iespaidīgākus. Kā arī ieinteresētību radīja moderno tehnoloģiju izmantošana.

Apgūstot kostīmu un grima skiču izveidi, skolēniem tika radīta izpratne par kostīmu un grima nozīmi teatrālā iestudējumā un to izveides procesu. Salīdzinot ar pirmā mācību uzdevuma rezultātiem, skolēniem vieglāk ir vizuāli risināt un pilnveidot ideju, kura iepriekš jau pārdomāta un attīstīta, veidojot skatuves dekorāciju skici. Kostīmu un grima skices izveide skolēniem nesagādāja lielas grūtības vai izaicinājumus un šķita saistoša.

Skolēni 4. mācību stundas uzdevuma ietvaros veiksmīgi atklāja audio noformājuma nozīmi attiecīgā noskaņojuma radīšanai un vides atspoguļošanai, par ko liecināja viņu pārdomas un secinājumi stundas noslēgumā. Jaunieši izprata, cik liela nozīme var tikt piešķirta muzikālajam aspektam teatrālā uzvedumā.

Veicot tēmas noslēdzošo uzdevumu, kur iepriekš iegūtās zināšanas bija jāsavieno, lai grupās izveidotu pilnvērtīgas scenogrāfijas izstrādātas skices, skolēni ne tikai nostiprināja savas zināšanas par visiem scenogrāfijas elementiem, bet arī radoši risināja savas idejas un darba plānošanu, attīstot sadarbības un komunikācijas prasmes. Darba idejas pamatošana un prezentācija, veiksmju, neveiksmju apzināšanās, ļāva jauniešiem izvērtēt paveikto un sasniegto.

Scenogrāfijas un tās elementu apguve skolēniem bija jauns un iepriekš nebijis paņēmiens, ar kura palīdzību apgūt vizuālās mākslas aspektus. Līdz ar to var secināt, ka scenogrāfijas izzināšana var būt interesants, saistošs un radošs veids, kā apgūt Latvijas Republikas Pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā paredzēto. Scenogrāfijas iepazīšanas ietvaros, māksla nodod idejas, izglītojamajos veicinot un rosinot iztēli, ļauj kontekstualizēt informāciju, nodrošina brīvu skatījumu uz pasauli un paplašina perspektīvas.

Analizējot pedagoģiskās prakses rezultātus, darba autore secina, ka skolēni ir veiksmīgi iepazīnuši scenogrāfiju un tās veidojošos elementus, tādējādi gūstot ieskatu arī teatrālu uzvedumu tapšanas procesā, kas radījis skolēnu interesi par teātri kā mākslas veidu.

Līdz ar to autore secina, ka **diplomdarba mērķis ir sasniegts, jo scenogrāfijas elementu apguve var kalpot kā interesants, radošs un saistošs veids Pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā paredzēto uzdevumu realizācijai, vienlaikus veicinot izglītojamo interesi par teātri kā mākslas veidu. Iepazīstot un pētot scenogrāfijas elementus, skolēni daudzpusīgi attīsta zināšanas un prasmes vizuālajā mākslā.**

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Žurnāli

1. **Piņķe A.**, “Neredzami arhitekti”, žurnāls “DEKO” , izdevniecība Santa, oktobris, 2014., ISSN 1407-7027

Grāmatas

2. Autoru kolektīvs, *Latviešu valodas vārdnīca*, Avots, 2006., ISBN 9984-757-79-7 (24)
3. Bargner A. B., *The Poetics of Stage Space: The Theory and Process of Theatre Scene Design*, McFarland & Company, Inc., Publishers, USA, 2013, ISBN 978-0-7864-7541-4, p.172
4. **Batņa V.**, *Rosinot bērna iekšējo pasauli*, Izdevniecība RaKa, 2007, ISBN 978-9984-15-920-1
5. **Benedetto Di S.**, *An Introduction To Theatre Design*, Routledge , New York, 2012, ISBN 978-0-415-54754-3
6. **Bogart A., Landau T.**, *The Viewpoints Book: A Practical Guide to Viewpoints and Composition*, Theatre Communications Group, Inc, New York, 2005, ISBN 1-55936-241-3 p. 224
7. **Brockett G. O., Mithcell M.**, Hardberger L., *Making the Scene. A History of Stage design and technology in Europe and United States*, Tobin theatre arts fund, San Antonio, Texas, 2010, ISBN 978-0-292-72273-6
8. **Carver K. R.**, *Stagecraft Fundamentals. A guide and reference for theatrical production. Second edition*, Focal press, UK , 2013, ISBN 978-0-240-82051-4
9. **Davis T.**, *Stage Design*, RotoVision SA, Switzerland, 2001, ISBN 2-88046-506-0, p.176
10. **Dennis K.**, “The Oxford Companion to Theatre and Performance”
11. **Diket M.**, *The Arts Contribution to Adolescent Learning*, Routledge, London. Published online:13 Jul 2012
12. **Ebrahimian B.**, *Theatre Design: Behind the Scenes with the Top Set, Lighting, and Costume Designers*, RotoVision, Switzerland, 2006, ISBN 978-2-940361-43-4, p. 176
13. **Gilmore J. ., Meersand P.**, *The Little Book of Child and Adolescent Development*, Oxford University Press, New York, 2015, ISBN 978-0-19-989922-7, p. 236
14. **Hibnere V.**, *Bērna vizuālā darbība. I daļa. Pedagoģiskā psiholoģija*, RAKA, 1998, ISBN 9984-15-070-4, 198. lpp.

15. **Howard P.**, *What is Scenography?*, Routledge, London, 2002, ISBN 0-415-10085-2, p.134
16. **Malloy E. K.**, *The Art of Theatrical Design. Elements of Visual Composition , Methods, and Practice*, Focal Press , 2015, ISBN 978-1-138-02150-1
17. **Mayer D.**, *A Phaidon Theatre Manual: Lighting and Sound*, Phaidon Press, Singapore, 1999., ISBN 0-7148-2514-4
18. **McKinney J., Butterworth P.**, *The Cambridge Introduction to Scenography*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, ISBN 978-0-521-61232-6, 237. lpp.
19. **Puškarevs I.**, *Attīstības psiholoģija*, Raka, Rīga, 2001, ISBN 9984-15-283-9, 88.lpp.
20. **Svence G.**, *Attīstības psiholoģija, Zvaigzne ABC*, 1999., ISBN 9984-17-369-0
21. **Thorne G.**, *Stage Design - A Practical Guide*, The Crowood Press, Spain, 2008(1999), ISBN 978-1-86126-257-8, p. 208
22. **Zieda M.**, *Monika*, Neputns, Rīga, 2010., ISBN 978-9984-807-60-7, 191 .lpp

Zinātniskie raksti grāmatās

23. **Bouchey A. H., Bellmore A.**, Peers and Academic Adjustment in Urban Context. In: *Adolescent Development and School Achievement in Urban Communities*, Routledge, London, 2012, ISBN 978-0-415-89415-9, p. 103-113.
24. **Cohen L.G.**, Learning, Assesment and Signature Pedagogies in the Visual Arts. In: *Contextualized Practices in Arts Education*, Spinger, Singapore, 2013, ISBN 978-981-4560-54-2, p. 261-275
25. **Halpner-Felsher L. B., Lee J., Morrell E. R. H.**, Cognitive Development. Improving Reasoning and Decision Making Skills among Urban Youth. In: *Adolescent Development and School Achievement in Urban Communities*, Routledge, London, 2012, ISBN 978-0-415-89415-9, p. 65-76.

Elektroniskie informācijas avoti

26. Andris Freibergs. Scenogrāfija , Pieejams: <http://www.diena.lv/kd/kd-afisas/izstades/andris-freibergs-scenografija-14029815> [Skatīts: 12.04.2015.]
27. **Bīriņa G.**, Scenogrāfija jeb skatuves aprakstīšana. Laikraksts *Latvietis* Nr. 75, 2010. gada 10. feb. Pieejams: <http://www.laikraksts.com/raksti/raksts.php?KursRaksts=9> [Skatīts: 12.04.2015.]

28. **Eagan M.**, What is Scenography? The Orgins of Stage Design through Architecture. Pieejams: <http://www.artsalive.ca/collections/imaginedspaces/index.php/en/learn-about/scenography> [Skatīts: 19.04.2015.]
29. Elements and Principles of Design, Pieejams: <http://www.artsalive.ca/collections/imaginedspaces/index.php/en/learn-about/elementsandprinciples> [Skatīts: 11.04.2015.]
30. **Iltner A.**, Scenogrāfija ir arī tad, kad kāds zālē ieklepojas – intervija ar scenogrāfu un režisoru Reini Suhanovu., Pieejams: http://www.artterritory.com/lv/teksti/intervijas/3070-scenografija_ir_ari_tad,_kad_zale_kads_ieklepojas/ [Skatīts: 12.04.2015.]
31. Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugs vizuālajā mākslā. Pieejams: <http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/programmas.shtml> [Skatīts: 03.03.2015.]
32. Scenography, Pieejams: <http://www.artun.ee/en/curricula/scenography/about-programme/> [Skatīts: 15.05.2015.]
33. Stage Design, Pieejams: <http://www.lisabohn.com/Design/Home.html>, [Skatīts: 09.04.2015.]
34. **Stuff S.**, What is Scenographer? What is Scenography? Pieejams: <http://www.stephstuff.com/scenography/sceno.html> [Skatīts: 19.03.2015.]
35. **Vanaga A.**, “Skatuves raksts” Žurnāls “STUDIJA” Pieejams: <http://www.studija.lv/?parent=1646> [Skatīts: 12.04.2015.]
36. **Wild L.**, A Brief History of Theatrical Scenery, Pieejams: <http://www3.northern.edu/wild/ScDes/sdhist.htm> [Skatīts: 11.04.2015.]

PIELIKUMI

Scenogrāfijas elementu piemēri

1. Dekorācijas

1.1.att. Latvijas Nacionālā opera, “Burvju flauta”, 2008, scenogrāfs Ilmars Blumbergs

1.2.att. Fotouzņēmumi no Brodvejas mūzikla “Šreks” (2009) tapšanas video “From the Swamp to the Stage. Episode 2 - Design: Sets and Lighting”. Avots: YouTube

2. Apgaismojums

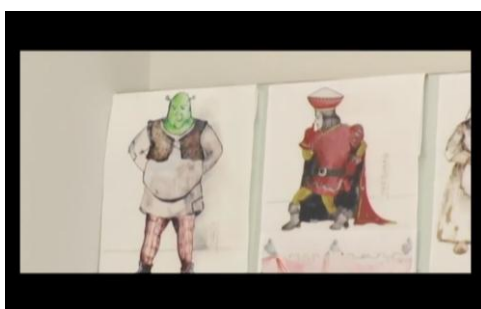

1.3. att. Latvijas Nacionālais teātris, “Parīzes Dievmātes katedrāle”, 2012, scenogrāfs Reinis Suhanovs, gaismu mākslinieks I. Kapustins. Foto: G. Janaitis

3. Kostīmi un grims

1.4.att. Dailes teātris, “Reāli sliktie puīši”, 2015, scenogrāfe un kostīmu māksliniece Ilze Vītoliņa. Foto: G. Janaitis

1.5.att. Fotouzņēmumi no Brodvejas mūzikla “Šreks” (2009) tapšanas video “From the Swamp to the Stage. Episode 2 - Design: Costumes”. Avots: YouTube

Uzdevumu kopa

2.1. tabula

Uzdevumu kopa tēmas “Scenogrāfijas elementi” apguvei

Uzd Nr. p. k.	Mācību stundas tēma	Mācību stundas mērķis	Mācību uzdevumi	Darbam nepieciešamie materiāli	Stundā izmantotās mācību metodes	Paredzamais rezultāts	Vērtēšanas kritēriji
1. 2x 40 min.	Ieskats scenogrāfijā. Scenogrāfijas elements – dekorācija	Skolēniem gūt ieskatu par scenogrāfijas jēdzienu un tās elementiem, radot kopiespaidu par to nozīmi teātra izrādes veidošanā. Mācību stundā īpaši apskatīt, iepazīt un radīt skolēnam izpratni par dekorāciju, tās idejas atveidošanas iespējas.	1. Diskutējot izvērtēt, vai skolēni jau ir saskārušies ar scenogrāfijas jēdzienu un zin tā nozīmi; 2. Skaidrot scenogrāfijas jēdzienu un elementus, ko tā iekļauj, demonstrējot scenogrāfiju piemērus, lai maksimāli atklātu scenogrāfijas jēdziena nozīmi; 3. Padziļināti skolēnus iepazīstināt ar scenogrāfijas elementu – dekorāciju; 4. Izveidot kvalitatīvi izstrādātu, krāsainu dekorāciju skici, kādam no piedāvātajiem tematiem, ievērojot dekorācijas principus.	<i>Skolotājam</i> – teorija par scenogrāfiju un tās elementiem, īpaši dekorāciju, foto un video formāta uzskates materiāli par scenogrāfiju, dekorāciju. <i>Skolēniem</i> – A4 balta lapa, zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi.	Stāstījums, diskusija, prāta vētra, demonstrācija, patstāvīgais individuālais darbs.	Skolēni izprot scenogrāfijas jēdzienu, zin, kādi elementi to veido, padziļināti iepazīši dekorācijas jēdzienu un tā vizualizācijas principus, var paskaidrot tās nozīmi scenogrāfijā.	Darbs izveidots atbilstoši mācību uzdevumam, izvēlētajai tēmai, kompozīcija, tehniskais izpildījums, darba idejas oriģinalitāte, darbošanās stundā.

<p>2. 40 min.</p>	<p>Scenogrāfijas elements – ap-gaismojums</p>	<p>Radīt skolēnam izpratni par scenogrāfijas elementu apgaismojumu, tā nozīmi scenogrāfijā., eksperimentējot un atklājot dažādas apgaismojuma un gaismas īpašības, tā veidus un ietekmi uz attiecīgās atmosfēras un noskaņas radīšanu.</p>	<p>1. skolēniem izveidot grupas līdz 3 cilvēkiem katrā; 2. kā fonu izmantojot iepriekšējā stundā veidoto dekorāciju skici, eksperimentējot un pētot atklāt apgaismojuma veidus un īpašības, radot daudzveidīgas figūru kompozīcijas; 3. nofotogrāfēt attiecīgo apgaismoto kompozīciju; 4. grupas biedru starpā vienojoties, no visām fotogrāfijām atlasīt un izveidot kopu no 6-10 attēliem, kuri atklātu daudzveidīgas apgaismojuma īpašības un to nosūtīt skolotājam uz e-pastu.</p>	<p><i>Skolotājam</i> – teorija par apgaismojumu scenogrāfijā, dažāda veida uzskates materiāli video un fotogrāfiju formātā, neliela izmēra figūras – koka klucīši - , kurus skolēniem izmantot uzdevuma veikšanai, krāsainas, caurspīdīgas plastmasas pamatkrāsās, lai, pieliekot tās priekšā gaismas avotam, radītu attiecīgo nokrāsu;</p> <p><i>Skolēniem</i> – iepriekšējā stundā izveidotā scenogrāfijas dekorācija, kabatas lukturītis (der arī mobilā telefona opcija “lukturītis” kā gaismas avots), fotoaparāts attēlu uzņemšanai (kā foto ierīci drīkst izmantot arī mobilo telefonu).</p>	<p>Stāstījums, diskusija, demonstrācija, pētnieciskā darbība, eksperiments, praktiskais darbs, savstarpēja sadarbība.</p>	<p>Skolēni spēj veikt pētniecisko darbību, eksperimentējot un izmantojot iepriekš apgūtās zināšanas vizuālajā mākslā, atklājot apgaismojuma efektus, veidus un īpašības, tā nozīmi objektu un vides atklāšanai, attiecīgā iespaids un atmosfēras radīšanai.</p>	<p>Fotogrāfiju tehniskais izpildījums, atbilstība uzdevuma nosacījumiem, kompozīcija, attēlu kopas kopiespaids, vienotība stilā, attēlots dažāda veida ap-gaismojums, tā efekts, darbs stundā – sadarbība ar grupas biedriem.</p>
---------------------------	--	--	--	---	---	---	---

3. 40 min.	Scenogrāfijas elements – kostīmi un grims	Radīt skolēnam izpratni par scenogrāfijas elementiem kostīmiem un grimu, veicināt skolēna spēju veidot radošu darbu, vienotas idejas atspoguļošanai, to tematiski piesaistot jau veiktam mācību uzdevumam – dekorāciju skicei.	1. Patstāvīgi radoši attīstīt un atrisināt iepriekš aizsāktu savu ideju, izveidojot kostīma un grima kvalitatīvi izstrādātu skici vienam tēlam; 2. Tēla kostīma un attiecīgā grima ideju vizuāli atspoguļot no vairākiem skatu punktiem – priekšpuses, aizmugures un viena sāna uz skolotāja iepriekš sagatavotas lapas ar cilvēka silueta ārējām kontūrām.	<i>Skolotājam</i> – teorija par kostīmiem un grimu kā scenogrāfijas elementu, uzskates materiāli foto un video formātā, A4 balta lapa ar uzdrukātām cilvēka silueta ārējām kontūrām no trīs dažādiem skatu punktiem (pretskats, sānskats, skats no aizmugures); <i>Skolēniem</i> – temata pirmajā mācību stundā izveidotā dekorāciju skice (vienotas idejas attīstīšanai, turpināšanai), zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi.	Stāstījums, diskusija, individuāla radošā, praktiskā darbība.	Skolēni patstāvīgi spēj veikt radošu darbību, attīstot iepriekš atveidotu ideju jaunā scenogrāfijas elementā, radot saistītu un vienotu kopiespaidu.	Kostīma un grima tematiska un idejiska vizuālā vienotība ar dekorāciju, tehniskais izpildījums (krāsojums, cik rūpīgi darbs veikts), idejas oriģinalitāte, darbs mācību stundā.
4. 40 min.	Scenogrāfijas elements – skaņa	Radīt skolēnam izpratni par skaņas un mūzikas nozīmi scenogrāfijā, veicināt skolēna spēju	1. Patstāvīgi, klausoties skolotāja piedāvātajos audio materiālos, vizualizēt asociācijas, kuras izsauc attiecīgā skaņa vai mūzika, piedāvāt savu variantu, kur tā varētu skanēt, radot kādu konkrētu noskaņu, atmosfēru.	<i>Skolotājam</i> – teorija par skaņu/mūziku kā scenogrāfijas elementu, četri dažādi audio materiāli;	Stāstījums, diskusija, radošā, individuāli aktīvā darbība.	Skolēns spēj vizuāli iztēloties un attēlot dzirdēto mūziku vai skaņu, radot asociācijas ar vidi, kur tā varētu skanēt, izmantojot iepriekš iegūtās zināšanas un	Mācību uzdevuma izpilde - darbs stundā.

		vizuāli iztēloties vidi, kurā attiecīgā mūzika varētu skanēt un sajūst skaņas, radot noskaņu asociāciju vizualizāciju.		<i>Skolēniem</i> – A3 balta lapa, zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi.		pieredzi, attīsta savu radošo darbību.	
5. 4x 40 min.	Scenogrāfijas idejas attēlojums, pielietojot visus tās elementus	Veicināt skolēna spēju veidot radošu darbu grupā, apvienojot iepriekš apgūtos scenogrāfijas elementus jaunas idejas realizācijā. Attīstīt prasmes pamatot savu un grupas biedru ideju, tās vizuālo atrisinājumu attiecīgajam tematam, tēmai.	1. Izveidot grupu līdz 5 dalībniekiem; 2. Izlozēt tematu, kuram būs jāveido kvalitatīvas un izstrādātas scenogrāfijas skices visiem tās elementiem; 3. Grupā attīstīt idejas vizualizācijas variantus, izstrādāt dekorāciju skici, kostīmus un grīmu vismaz diviem tēliem, apgaismojumu vienai aintai un izvēlēties audio noformējumu, ievērojot scenogrāfijas principus; 4. Prezentēt izveidotās scenogrāfijas skices, pastāstot un atklājot savu ideju un attēlojot klases biedriem tās vizualizāciju, pievienojot apgaismojumu un skaņas elementus.	<i>Skolotājam</i> – video materiāli, uz lapām uzrakstīti 3 dažādi temati scenogrāfijām, A4 lapas ar cilvēka silueta ārējo līniju, plastmasas kvadrātveida gabaliņi pamatkrāsās; <i>Skolēniem</i> – A3 balta lapa, zīmulis, dzēšgumija, krāsainie zīmuļi, flomāsteri vai krītiņi, kabatas lukturītis.	Stāstījums, diskusija, demonstrācija, pētnieciskā darbība, eksperiments, praktiskais darbs, savstarpēja sadarbība.	Skolēns spēj vienoties un realizēt savu un grupas biedru ideju, vadoties pēc iepriekšējiem mācību uzdevuma posmiem, rada vienota stila, tēmas darbu, prot pamatot ideju un paskaidrot vizuālo un saturisko tēlu. Izprot scenogrāfijas jēdzienu un tās elementu nozīmi teātra tapšanā.	Scenogrāfijas elementu idejiska vienotība, kopējais vizuālais iespaids, tehniskais izpildījums (piemēram, krāsojums), darbs stundā, sadarbība grupā, idejas pamatojums.

Skolēnu praktisko darbu piemēri

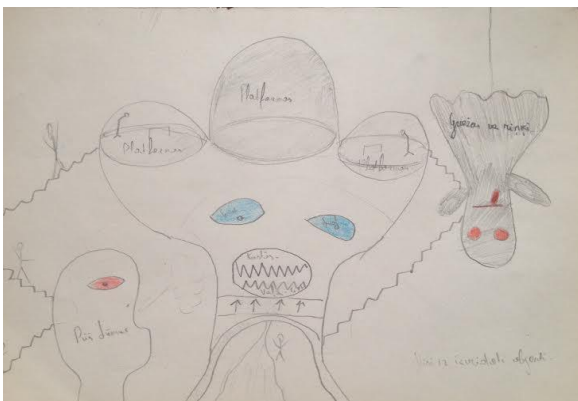
1. Mācību uzdevums “Dekorāciju skices izveide”

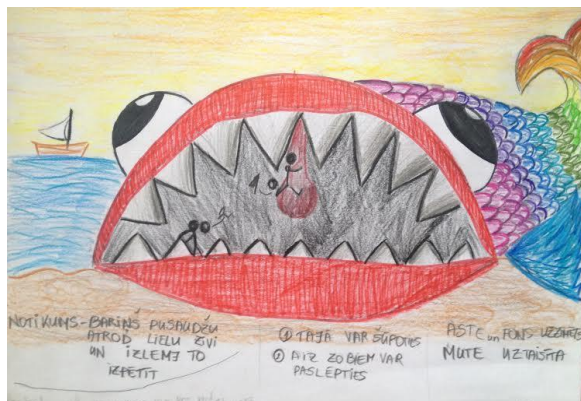
3.1.att. Annas darbs

3.2.att. Emīla darbs

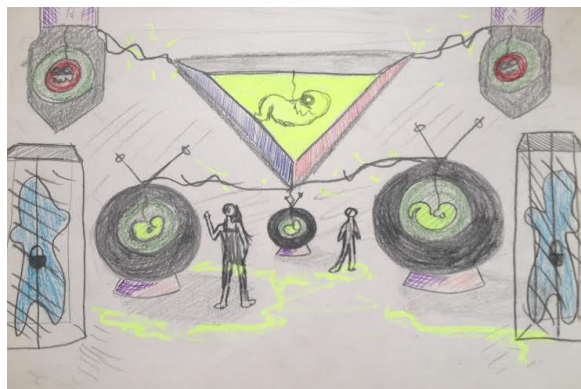
3.3.att. Riharda darbs

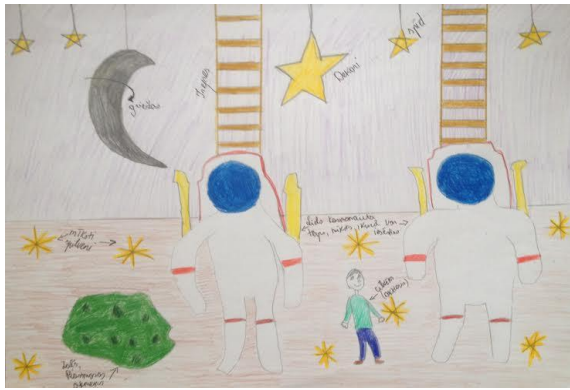
3.4.att. Unas darbs

3.5.att. Artas darbs

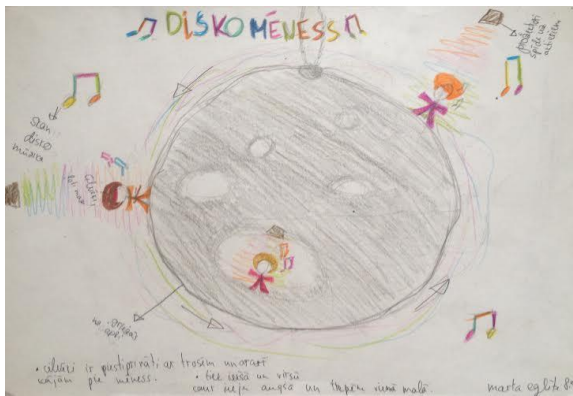
3.6.att. Viktorijas darbs

3.7.att. Katrīnas Anetes darbs

3.8.att. Marka darbs

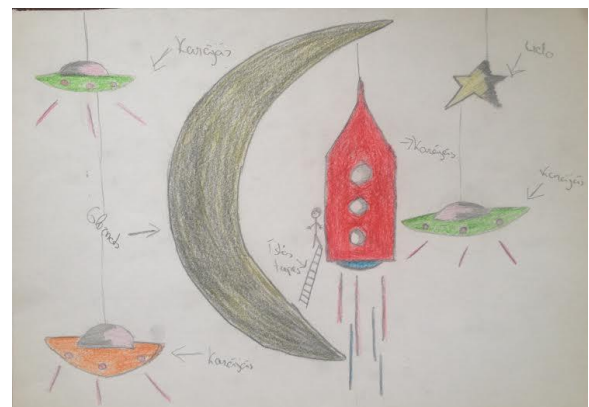
3.9.att. Martas darbs

3.10.att. Kristīnes darbs

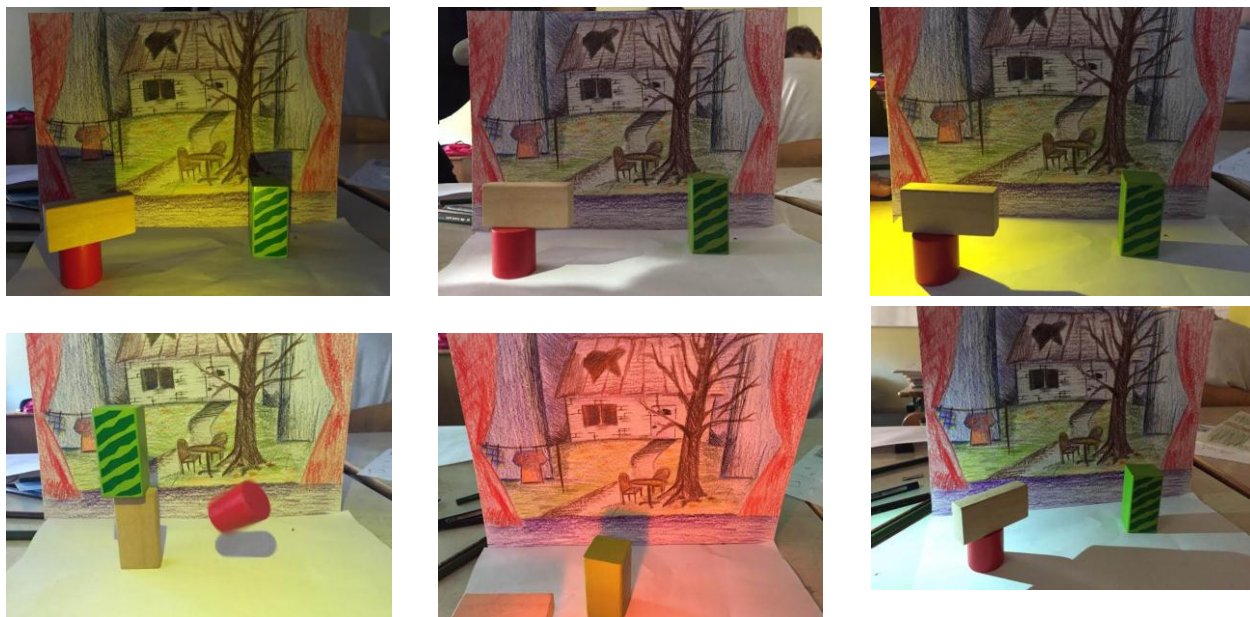

3.11.att. Ketlīnas darbs

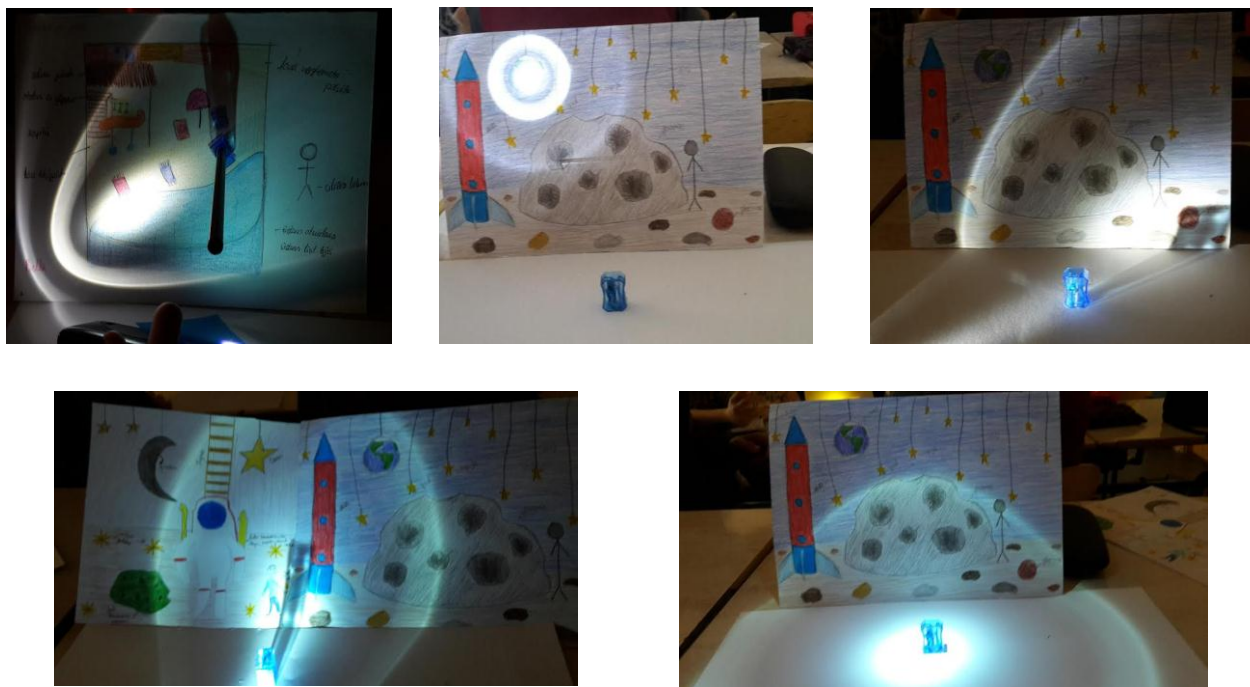

3.12.att. Toma darbs

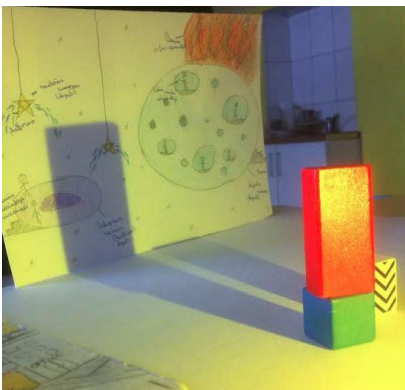
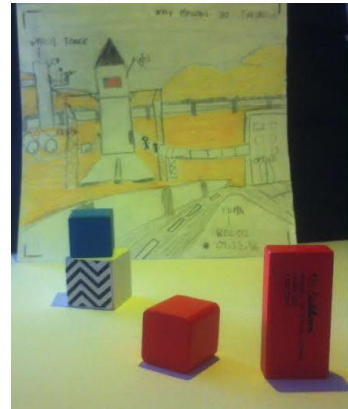
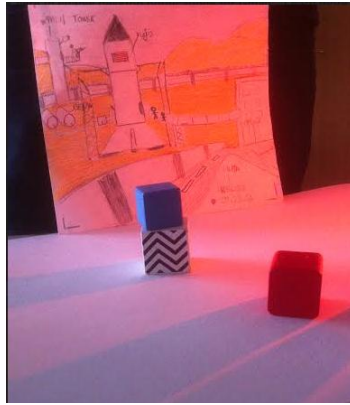
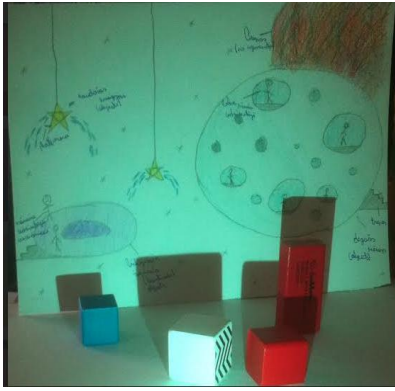
2. Mācību uzdevums “Apgaismojums – fotogrāfiju kopas izveide”

3.13.att. Ketlīnas, Daniela Artūra un Egīla darbs

3.14.att. Annas Evelīnas, Katrīnas un Bellas darbs

3.15.att. Martena, Mārīņa un Reiņa darbs

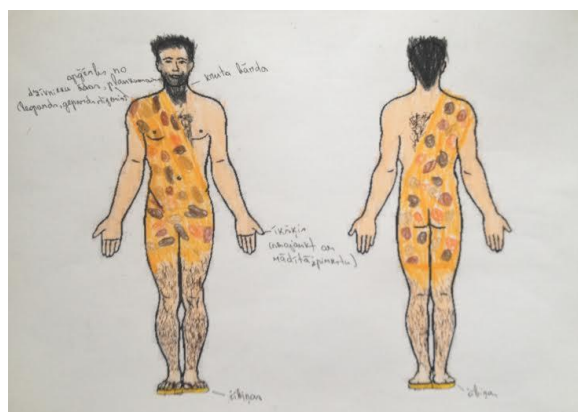

3.16.att. Riharda, Elizabetes un Marka darbs

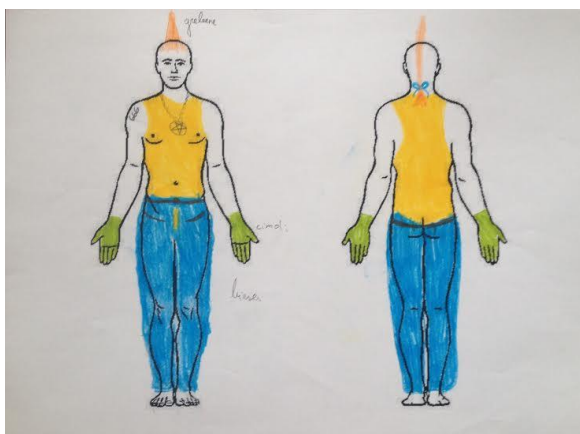
3. Mācību uzdevums “Kostīma un grima skices izveide”

3.17.att. Annas darbs

3.18.att. Emīla darbs

3.19.att. Riharda darbs

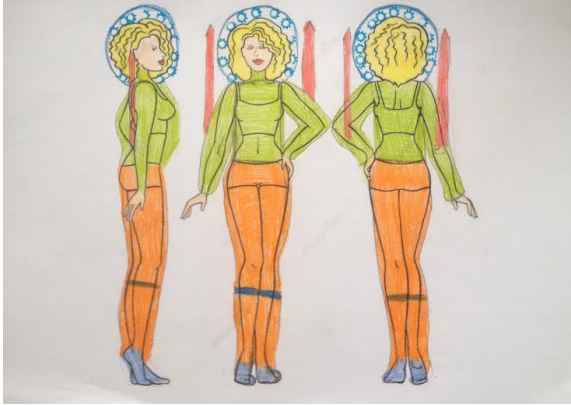
3.20.att. Unas darbs

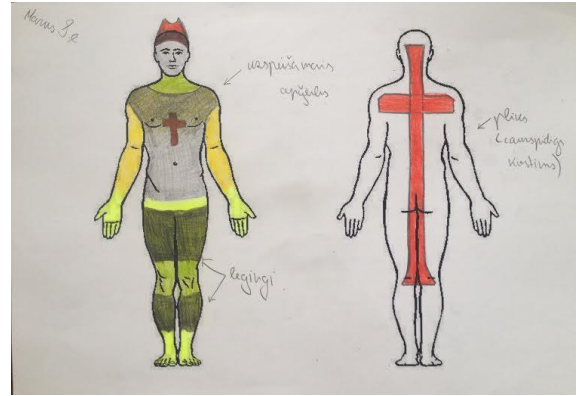
3.21.att. Viktorijas darbs

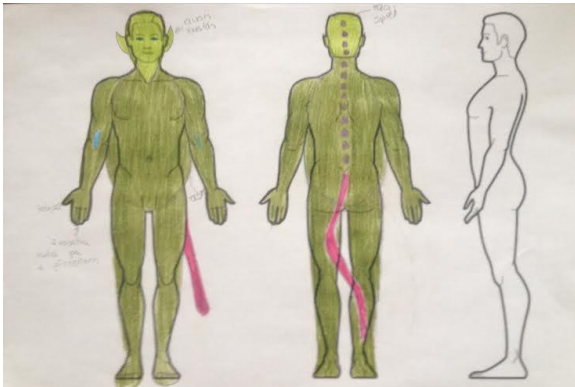
3.22.att. Artas darbs

3.23.att. Katrīnas Anetes darbs

3.24.att. Marka darbs

3.25.att. Kristīnes darbs

3.26.att. Martas darbs

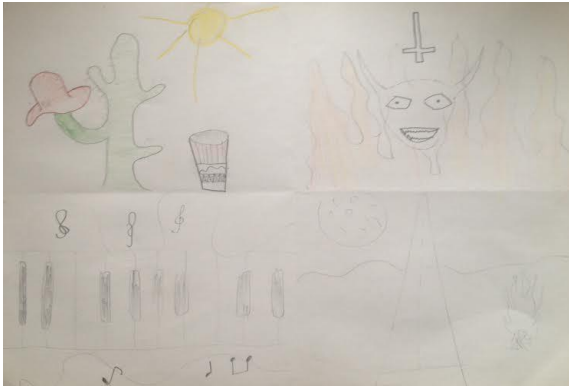
3. Mācību uzdevums "Skaņas/mūzikas attēlošana"

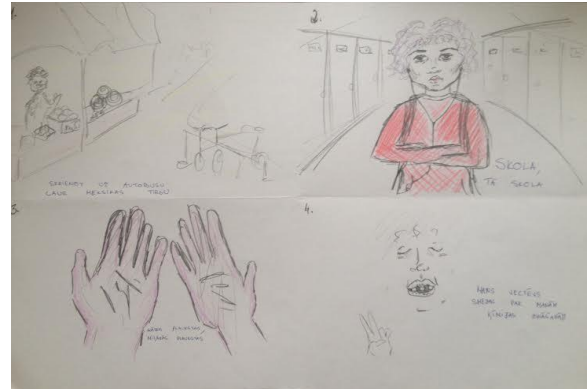
3.27.att. Beatrices darbs

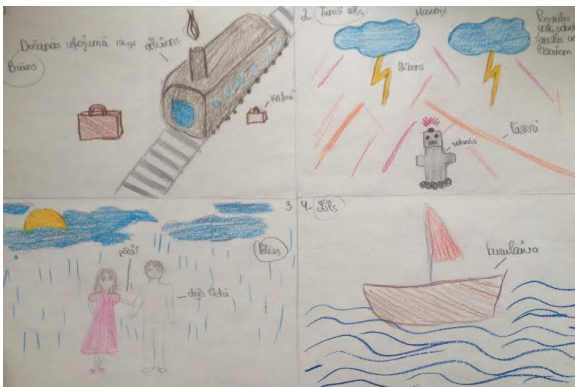
3.28.att. Terēzes Dārtas darbs

3.29.att. Riharda darbs

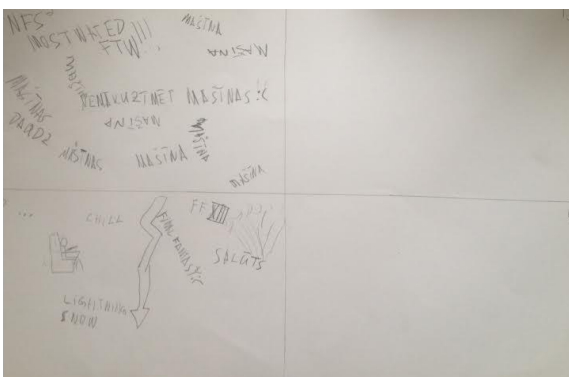
3.30.att. Viktorijas darbs

3.31.att. Annijas Evelīnas darbs

3.32.att. Kristapa darbs

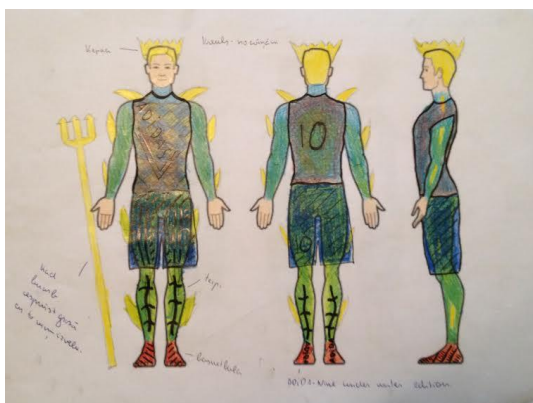

3.33.att. Paula darbs

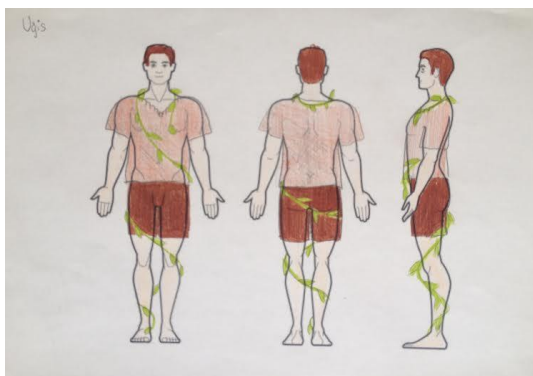

3.34.att. Katrīnas darbs

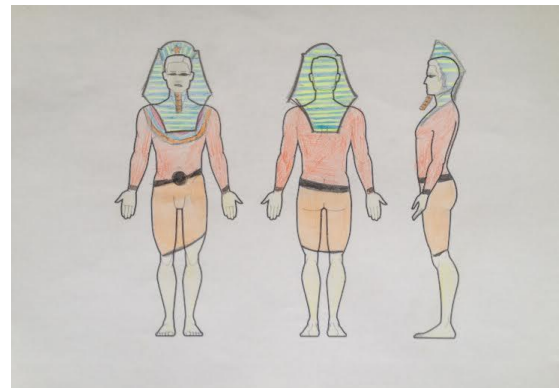
4. Mācību uzdevums “Scenogrāfijas skiču izveide, attēlojot visus tās elementus”

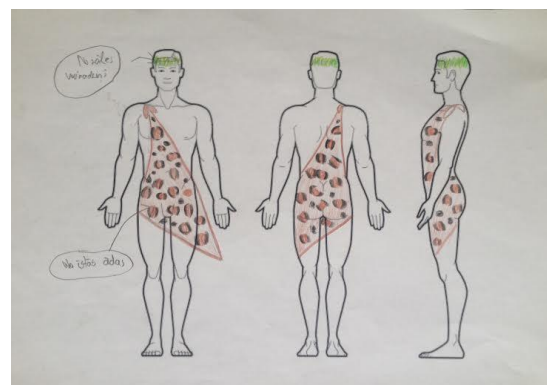
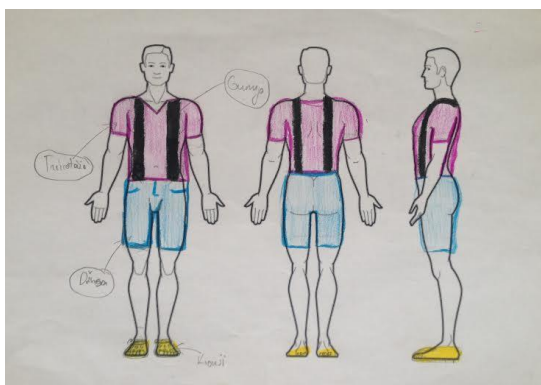
3.35.att. Kārļa, Unas un Valtera darbs

3.36.att. Laumas, Ilzes, Viktorijas un Patrīcijas darbs

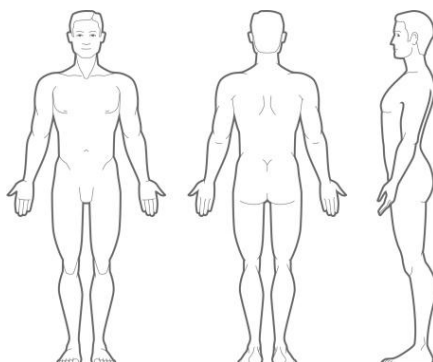

3.37.att. Kristapa, Kārļa un Klāva darbs

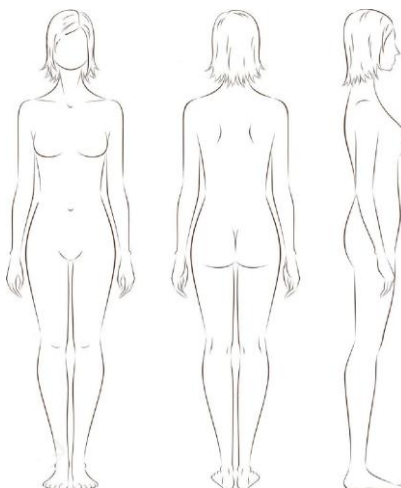

3.38.att. Lāsmas, Lizetes, Terēzes un Ramonas darbs

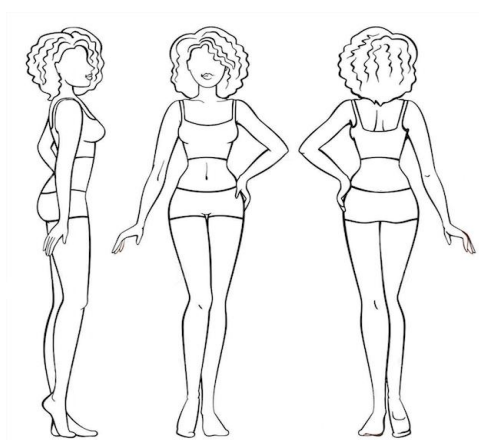
Cilvēka silueti mācību uzdevumam “Scenogrāfijas elements – kostīmi un grims”

4.1. att. Vīrieša siluets

4.2. att. Sievietes 1 siluets

4.3. att. Sievietes 2 siluets

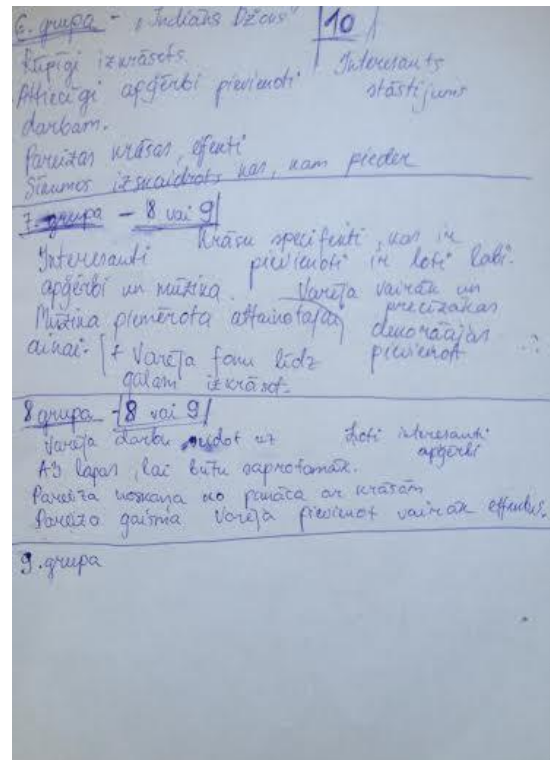
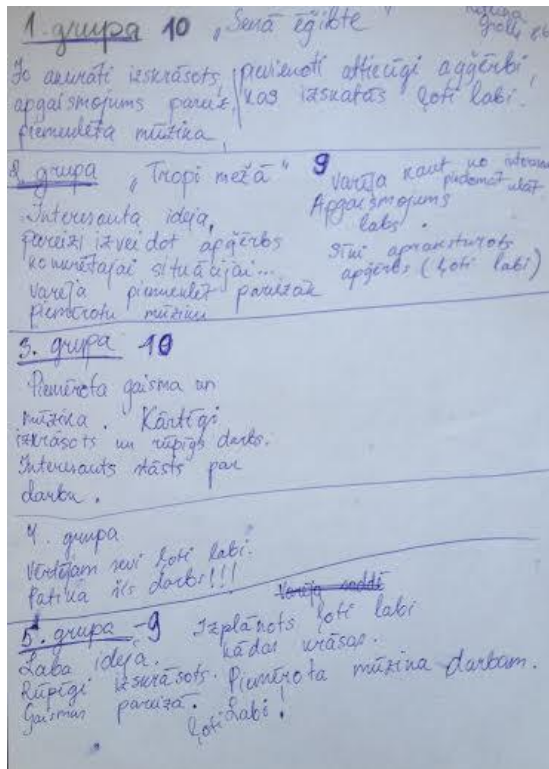
Tēmas 5. mācību uzdevumam

5.1. tabula

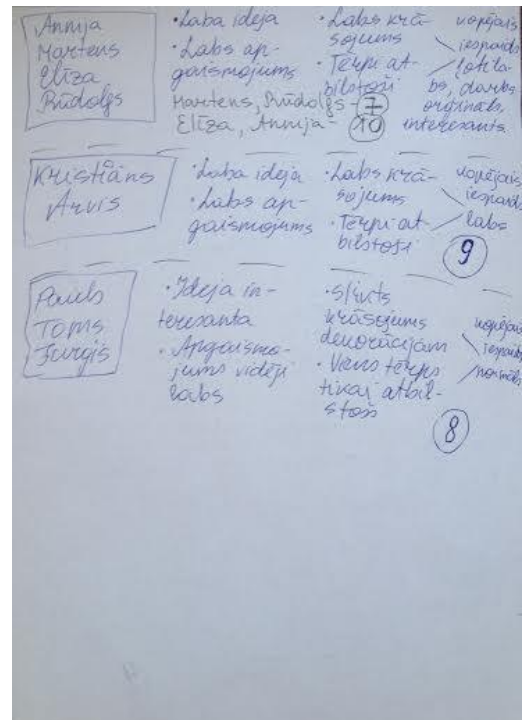
Mācību uzdevuma tēmas

UZDEVUMS - NOTIKUMS	VIETA
<p>Uģa vecāki atļāva viņam lietot liftu arī vienam, jo šis zēns dzīvoja 16. stāvā. Uģis lietoja liftu kaut kā neparasti: no 16. stāva nobrauca lejā uz pirmo stāvu vienā paņēmienā, bet no pirmā stāva ar liftu brauca tikai līdz 8. stāvam, tālāk gāja kājām. Kāpēc viņš tā rīkojās?</p>	<p>TROPI (TROPU MEŽS)</p>
UZDEVUMS - NOTIKUMS	VIETA
<p>Zane brauc uz darbu sākumā ar autobusu, pēc tam ar trolejbusu, tad ar elektrovilcienu un beigās ar tramvaju. Kā zane brauc atpakaļ no darba?</p>	<p>SENĀ ĒGIPTĒ</p>
UZDEVUMS - NOTIKUMS	VIETA
<p>Sporta dienā notiek skolēnu sacensības basketbola soda metienu izpildē. Tajās piedalās 15 skolēni, un viņi sacenšas pāros. Sliktākā rezultāta ieguvējs izstājas, bet uzvarētājs turpina sacensības. Soda metienu izpilde notiek trīs posmos, starp kuriem ir nelieli pārtraukumi. Šoreiz pirmajā posmā sacenšas 5 pāri, otrajā 6 pāri, bet sacensības noslēdzas trešajā posmā. Aprēķini, cik pāru sacenšas trešajā posmā!</p>	<p>ZEMŪDENS PASAULE</p>

Skolēnu klasesbiedru vērtējumi 5. mācību uzdevumam

6.1.att. Ketlīnas vērtējumi

6.2. att. Anetes vērtējumi

Skolēnu darbu vērtēšanas kritēriji

7.1. tabula

Mācību uzdevumu vērtēšanas kritēriji

Tēma	Uzdevumi	Vērtēšanas Kritēriji	Punktu skaits
<p>1.uzdevums Ieskats scenogrāfijā. Scenogrāfijas elements – dekorācija</p> <p>Mērķis - gūt ieskatu par scenogrāfijas jēdzienu un tās elementiem, radot kopiespaidu par to nozīmi teātra izrādes veidošanā. Mācību stundā īpaši apskatīt, iepazīt un radīt skolēnam izpratni par dekorāciju, tās idejas atveidošanas iespējas.</p>	<p>1. Iepazīt scenogrāfijas elementu dekorāciju, izprast tās principus. 2. Izveidot kvalitatīvi izstrādātu, krāsainu dekorāciju skici, kādam no piedāvātajiem tematiem, ievērojot dekorācijas principus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Darbs izveidots atbilstoši mācību uzdevumam, tēmai; (4p.); • kompozīcija (1p.); • tehniskais izpildījums (2p.); • darba idejas oriģinalitāte (2p.); • darbošanās stundā (1p.) 	<p>Maksimālais p. sk. par uzdevumu: 10 p. Darbs atbilstoši uzdevumam un tēmai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Attēlotas dekorācijas, dekorāciju skicē attēlotais atbilst reālām izmēru attiecībām (gan pret skatuvi, gan cilvēku), tēma pilnībā atbilst izvēlētajai – 4 p. • Attēlotais lielā mērā atbilst reālām izmēru attiecībām, tēma atbilst izvēlētajai <ul style="list-style-type: none"> • 3 p. • Attēlotais daļēji atbilst reālām izmēru attiecībām, tēma atbilst izvēlētajai – 2p. • Attēlotais neatbilst reālām izmēru attiecībām, tēma atbilst daļēji izvēlētajai – 1 p. <p>Kompozīcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darba kompozīcija ir vienota, sakārtota, ar veiksmīgu kopiespaidu – 1p. • Nav veidota pārdomāta kompozīcija – 0,5 p. <p>Tehniskais izpildījums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dekorācijām ir skaidras līnijas, rūpīgs krāsojums, pabeigtības iespaids – 2p. • Dekorāciju krāsojums paviršs, nepabeigtības iespaids – 1p. <p>Darba ideja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interesants un netradicionāls risinājums izvēlētajam tematam – 2 p. • Atspoguļota tradicionāls idejas risinājums, ar ko parasti asociējas konkrētais temats – 1 p.

			<p>Darbs stundā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Notiek aktīva darbošanās, mācību stundas ietvaros, darbs ir pabeigts – 1p.
<p>2.uzdevums Scenogrāfijas elements – apgaismojums</p> <p>Mērķis - radīt izpratni par scenogrāfijas elementu - apgaismojumu, tā nozīmi scenogrāfijā, eksperimentējot un atklājot dažādas apgaismojuma un gaismas īpašības, tā veidus un ietekmi uz attiecīgās atmosfēras un noskaņas radīšanu.</p>	<p>1. Skolēniem izveidot grupas līdz 3 cilvēkiem katrā; 2. kā fonu izmantojot iepriekšējā stundā veidoto dekorāciju skici, eksperimentējot un pētot atklāt apgaismojuma veidus un īpašības, radot daudzveidīgas figūru kompozīcijas; 3. nofotogrāfēt attiecīgo apgaismoto kompozīciju; 4. grupas biedru starpā vienojoties, no visām fotogrāfijām atlasīt un izveidot kopu no 6-10 attēliem, kuri atklātu daudzveidīgas apgaismojuma īpašības un to nosūtīt skolotājam uz e-pastu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fotogrāfiju tehniskais izpildījums (2p.), • atbilstība uzdevuma nosacījumiem (2p.), • kompozīcija (2p.), • attēlu kopas kopiespaids, vienotība stilā, attēlots dažāda veida apgaismojums, tā efekts (3p.), • darbs stundā – sadarbība ar grupas biedriem (1p.) 	<p>Maksimālais p. sk. par uzdevumu: 10 p. Tehniskais izpildījums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fotogrāfijas kvalitatīvas (ar fokusu), liekās malas “apgrieztas” – 2p. • Fotogrāfijas kvalitatīvas, tajās redzama ne tikai dekorāciju skice ar apgaismojumu, bet arī klases vide – 1p. <p>Atbilstība uzd. noteikumiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izveidota attēlu kopa no 6-10 fotogrāfijām, attēlojot dažāda veida apgaismojumu uz dekorāciju skices fona – 2 p. • Kopas fotogrāfiju skaits neatbilst uzdevumā noteiktajam, attēloti apgaismojuma veidi uz dekorāciju skices fona – 1p. <p>Kompozīcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fotogrāfiju kopa veido vienotu un sakārtotu kompozīciju – 2p. • Fotogrāfiju kopa ir daļēji vienota un kompozicionāli sakārtota – 1p. <p>Kopiespaids, dažādība:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fotogrāfiju kopa ir stilistiski vienota, fotogrāfiju kopā attēlots dažāda veida apgaismojums, atklātas tā īpašības – 3 p. • Fotogrāfiju kopa ir stilistiski vienota, fotogrāfiju kopā attēlots dažāda veida apgaismojums, nav izmantotas krāsas – 2 p. • Fotogrāfiju kopa ir stilistiski vienota, fotogrāfiju kopā trūkst apgaismojuma daudzveidības atspoguļojums – 1p.

			<p>Darbs stundā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sadarbība grupā – 1 p.
<p>3.uzdevums Scenogrāfijas elements – kostīmi un grimis</p> <p>Mērķis - radīt izpratni par scenogrāfijas elementiem kostīmiem un grimu, veicināt skolēna spēju veidot radošu darbu, vienotas idejas atspoguļošanai, to tematiski piesaistot jau veiktam mācību uzdevumam – dekorāciju skicei.</p>	<p>1.Patstāvīgi radoši attīstīt un atrisināt iepriekš aizsāktu savu ideju, izveidojot kostīma un grima kvalitatīvi izstrādātu skici vienam tēlam; 2.Tēla kostīma un attiecīgā grima ideju vizuāli atspoguļot no vairākiem skatu punktiem – priekšpuses, aizmugures un viena sāna uz skolotāja lapas ar cilvēka silueta ārējām kontūrām.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kostīma un grima tematiska un idejiska vizuālā vienotība ar dekorāciju (3p.), • tehniskais izpildījums (krāsojums, cik rūpīgi darbs veikts) (3p.), • idejas oriģinalitāte (3p.), • darbs mācību stundā (1p.) 	<p>Maksimālais p. sk. par uzdevumu: 10 p. Kostīma/grima un dekorācijas vienotība:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kostīms/grims vienots tematā ar dekorāciju skici, radniecīgu vizuālu elementu (piemēram, krāsu) izmantošana – 3p. • kostīms/grims vienots tematā ar dekorāciju skici, ir pamanāmas vizuālās līdzības - 2p. • kostīms/grims vienots tematā ar dekorāciju skici, nav izmantoti radniecīgi elementi, nav saskatāma vizuāla līdzība – 1p. <p>Tehniskais izpildījums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kostīmam ir skaidras līnijas, rūpīgs krāsojums, pabeigtības iespaids – 2p. • Kostīma krāsojums paviršs, nepabeigtības iespaids – 1p. <p>Darba ideja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interesants un netradicionāls risinājums izvēlētajam tematam – 3 p. • Iespaidojoties no piemēra, attīstīta sava ideja – 2 p. • Atspoguļota tradicionāls idejas risinājums, ar ko parasti asociējas konkrētais temats – 1 p. <p>Darbs stundā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Notiek aktīva darbošanās, mācību stundas ietvaros, darbs ir pabeigts – 1p.
<p>4.uzdevums Scenogrāfijas elements – skaņa</p> <p>Mērķis - radīt skolēnam izpratni par</p>	<p>1. Patstāvīgi, klausoties skolotāja piedāvātajos audio materiālos, vizualizēt asociācijas, kuras izsauc attiecīgā skaņa vai mūzika, piedāvāt savu variantu, kur tā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mācību uzdevuma izpilde - darbs stundā (i) 	<p>Iegūstamais vērtējums: ieskaitīts vai neieskaitīts Uzdevuma izpilde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stundā darbs veikts, vizualizēti vismaz 50% no atskaņotajiem audio materiāliem – ieskaitīts (i)

skaņas un mūzikas nozīmi scenogrāfijā, veicināt skolēna spēju vizuāli iztēloties vidi, radot asociāciju vizualizāciju.	varētu skanēt, radot kādu konkrētu noskaņu, atmosfēru.		• Vizualizēts tikai 1 audio materiāls vai darbs stundā nav veikts – neieskaitīts (ni)							
Ja skolēns kādu no mācību uzd. nav pildījis, skolotājs izvērtē iegūstamo vērtējumu no veiktajiem scenogrāfijas elementiem (neizmantojot vērtēšanas tabulu).										
Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	0-3	3,5-6	6,5-9	9,5-12	12,5-15	15,5-18	18,5-21	21,5-24	24,5-27	27,5-30
<p>5.uzdevums Scenogrāfijas elementu skicē izveide</p> <p>Mērķis - veicināt spēju veidot radošu darbu grupā, apvienojot iepriekš apgūtos scenogrāfijas elementus jaunas idejas realizācijā. Attīstīt prasmes pamatot savu un grupas biedru ideju, tās vizuālo atrisinājumu attiecīgajam tematam, tēmai.</p>	<p>1.Izveidot grupu līdz 5 dalībniekiem;</p> <p>2.Izlozēt tematu, kuram būs jāveido kvalitatīvas un izstrādātas scenogrāfijas skices visiem tās elementiem;</p> <p>3.Grupā attīstīt idejas vizualizācijas variantus, izstrādāt dekorāciju skici, kostīmus un grīmu vismaz diviem tēliem, apgaismojumu vienai aīnai un izvēlēties audio noformējumu, ievērojot scenogrāfijas principus;</p> <p>4.Prezentēt izveidotās scenogrāfijas skices, pastāstot un atklājot savu ideju un attēlojot klases biedriem tās vizualizāciju, pievienojot apgaismojumu un skaņas elementus.</p> <p>5. Vērtēt klases biedru veikumu pēc skolotāja norādītajiem kritērijiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scenogrāfijas elementu idejiska vienotība (3 p.), • kopējais vizuālais iespaids (2p.), • tehniskais izpildījums (2p.), • darbs stundā, sadarbība grupā (1p.), • idejas pamatojums (2p.) 	<p>Maksimālais p. sk. par uzdevumu: 10 p.</p> <p>Elementu idejiska vienotība:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visi elementi ir vienoti stilā un atbilstīgi tēmai, ir lietoti vienojoši aspekti, izvēlētais audio materiāls atbilst tēmai – 3p. • Visi elementi ir vienoti stilā un atbilstīgi tēmai, bet netiek lietoti vienojoši aspekti, izvēlētais audio materiāls atbilst tēmai – 2p. • Elementi ir vienoti stilā un atbilstīgi tēmai, bet netiek lietoti vienojoši aspekti, izvēlētais audio materiāls neatbilst tēmai – 1p. <p>Vizuālais iespaids:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbs pārdomāts, izveidots atbilstoši uzdevuma noteikumiem un oriģināls – 2p. • Darbs pārdomāts, izveidots atbilstoši uzdevuma noteikumiem, daļēji oriģināls - 1p. <p>Tehniskais izpildījums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izveidotajām elementu skicēm ir skaidras līnijas, rūpīgs krāsojums, pabeigtības iespaids – 2p. 							

											<ul style="list-style-type: none"> • Dekorāciju un kostīmu skiču krāsojums paviršs, nepabeigtības iespaids – 1p. <p>Sadarbība grupā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācību uzd. veikšanā notiek aktīva iesaistīšanās – 1p. <p>Iejas pamatojums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezentējot atklāta grupas vīzija par tēmas idejisko realizāciju, tā ir oriģināla un interesanta – 2p. • Prezentējot daļēji tiek pamatota grupas izvēle, veiksmes un neveiksmes – 1p.
Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Punkti	0-1	1,5-2	2,5-3	3,5-4	4,5-5	5,5-6	6,5-7	7,5-8	8,5-9	9,5-10	

Mācību uzdevumu vērtēšanas tabulas

Scenogrāfijas elementu apguves vērtējumi punktos 8.e klases skolēniem

8.e		DEKORĀCIJA						PUNKTI KOPĀ	APGAISMOJUMS					PUNKTI KOPĀ	KOSTĪMI UN GRIMS				PUNKTI KOPĀ
		Atbilst. uzd., (4p)	Kompozīcija (1p)	Tehn. Izpild. (2p)	Darba oriģin. (2p)	Darbs stundā (1p)	Atbilst. uzd. (2p)		Komp. (2p)	Daudzveidība (3p)	Tehn. izpild. (2p)	Darbs stundā (1p)	Atbilst. dekor. tēmai (3p)		Tehn. izpild. (3p)	Oriģin (3P)	Darbs stundā (1p)		
1.	Kristaps	3	1	1	1	1	7	2	1	3	1	1	8	2	2	2	1	7	
2.	Kristiāna	3	1	1	1	1	7	2	1	1	1	1	6	2	2	2	1	7	
3.	Lizete Alma	4	1	1	1	1	8	-	-	-	-	-	-	3	2	3	1	9	
4.	Annija	3	1	1	1	1	7	2	2	3	1	1	9	3	2	2	1	8	
5.	Toms Braiens	4	1	0	1	1	7	2	1	2	2	1	8	3	1	2	1	7	

6.	Ilze	4	1	1	1	1	8	-	-	-	-	-	-	2	3	1	1	7
7.	Beatrise	3	1	1	1	1	7	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	7
8.	Bella	4	1	1	2	1	9	2	2	2	2	1	9	3	2	2	1	8
9.	Lauma	3	0	1	2	1	7	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	7
10.	Aleksandra	3	1	1	1	1	7	2	1	2	2	1	8	3	2	2	1	8
11.	Armands	4	1	1	1	1	8	2	2	2	1	1	8	2	1	1	1	5
12.	Elīna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	6
.....																		
28.	Terēze Dārta	2	0	0	1	1	4	-	-	-	-	-	-	3	1	2	0	6
29.	Patrīcija	4	1	1	0	1	7	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	7
30.	Kitija Alise	4	1	0	1	1	7	2	2	3	1	1	9	3	2	1	1	7
31.	Madara Ieva	4	0	1	1	1	7	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	7
32.	Una	4	1	2	2	1	10	2	2	2	2	1	9	3	3	2	1	9
33.	Rihards	4	1	0	2	1	8	2	2	3	2	1	10	2	2	2	1	7
34.	Viktorija	4	1	1	2	1	9	-	-	-	-	-	-	3	2	3	1	9

Mācību uzdevumu pārskata vērtējumi 8. b klases skolēniem

8.b		Punktu skaits par katra scenogrāfijas elementa mācību uzdevumu				Punkti kopā	Vērtējums par visiem elementiem (1.-4.uzd.)	5. mācību uzd.
		1.uzd.	2.uzd.	3. uzd.	4.uzd.			
1.	Dāvis	5	-	7	ni	12	5	7
2.	Kārlis Edvards	8	-	7	i	15	7	9
3.	Roberts	4	-	-	ni	4	4	9
4.	Toms	6	-	7	i	13	6	8
5.	Rūdolfš	6	8	6	i	20	7	9
6.	Reinis	6	-	8	i	14	7	9
7.	Pauls Mārtiņš	-	-	6	i	6	5	8
8.	Egīls Pauls	7	10	-	ni	17	8	9
9.	Ketlīna	9	10	10	i	29	10	10
10.	Jurģis	6	6	6	i	18	6	8
11.	Anna Helle	7	-	7	i	14	7	10
12.	Marten	7	9	5	i	21	7	9
13.	Mārtiņš	7	9	8	i	24	8	9
14.	Elīza Lizete	-	-	-	i	-	-	9
15.	Elīna	8	9	8	i	25	9	10
16.	Kristiāns	7	6	6	i	19	7	9
17.	Kristīne	8	8	8	i	24	8	10
18.	Annija	8	8	8	i	24	8	9
19.	Arvis Ernests	5	6	6	ni	17	6	9
20.	Artūrs	6	10	8	ni	24	8	9

21.	Artūrs Dāniels	-	10	-	i	10	7	9
22.	Arta Paula	9	8	8	i	25	9	10
23.	Kristīne	7	9	8	i	24	8	10
24.	Santa	8	9	9	i	26	9	10
25.	Kristiāna Linda	8	-	8	ni	16	8	10
26.	Renāte	7	8	9	i	24	8	10
27.	Kristaps	6	-	7	i	13	6	9
28.	Ēriks Kārlis	-	-	6	ni	6	5	9
29.	Klāvs	7	-	7	ni	14	6	7
30.	Renāte	8	-	-	ni	8	6	10